БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Буряат-Монголой
ҮНЭН

КПСС-эй Бурят-Монголой обкомой, БМАССР-эй Верховно Соведэй, КПСС-эй Улан-Удын горкомой орган.

№ 36 (7066)
ФЕВРАЛИИН 12
СУББОТО
1955 он

Сэн 20 мүнгэн.

МҮНӨӨДЭРЭЙ НОМЕРТО:

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ депутат Н. А. БУЛГАНИНАЙ үгэ

Нүхэд депутадууд!

ССР Союзай Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшээр томилжо, намда үндэр ехэ нэрэ хүндэ ба этигэл найдабари үзүүлбэт. Намда нэрэ хүндэ олгоһонойтнай түлөө таанарта, нүхэдүүд, баясхалан хүргэнэб, танай этигэл найдабарине бэелүүлхын тула бүхы хүсэ шадалаа элсүүлхэб гэжэ найдуулнаб. **(Альга ташалга).**

Министрнүүдэй Соведэй саашадаа эрхилхэ ажал-ябуулгын гол шухала асуудалнууд тухай тогтоон хэлэхыемни зүбшөөгыт.

Өөрынгөө бүхы ажал-ябуулгада Министрнүүдэй Совет Коммунистическэ партиин зохёоһон политикые **(альга ташалга)** ба коммунистическэ общество байгуулха, Советскэ гүрэнэй хүсэ шадалые саашадань бэхижүүлхэ, хүдэлмэришэн анги ба колхозно таряашадай холбоо барисаае улам батадхаха манай арад зондо халуунаар һайшаагдадаг политикые, эб найрамдалые ба аюулгүй байдалые бэхижүүлхэ политикые хойшодоошье хэлбэрниэгүйгөөр бэелүүлхэ юм, гэжэ Верховно Соведые нэн түрүүндэ найдуулха зэргэтэй байнаб. **(Альга ташалга).**

Иимэ политика бэелүүлхэ гээшэ манай социалистическэ гүрэнэй саашадаа һалбаран бадарха ба арадай ажана байдалай улам һайжарха хэрэг хангаха байна. Ажалшадай ажабайдалые бүхы хэмжээгээр һайжаруулха гэһэн арюун нангин зорилго бэелүүлгэдэ Коммунистическэ партиин, Советскэ Правительствын бүхы ажал-ябуулга зорюулагдана.

Манай арадай ажахые саашадань хүгжөөн дэбжээлгын үндэһэ һууринь хүндэ промышленность хододоо байһан юм, мүнөөшье байна, тэрэнэй продукци дайнай урда тээхи 1940 онойхиһоо мүнөө үедэ гурба хахад шахуу дахин ехэ болонхой.

Хүсэн түгэсөөр хүгжэһэн манай хүндэ промышленность—Коммунистическэ партиин ба советскэ арадай түүхэтэ туйлалта мүн. Социализм байгуулха ба манай Эхэ ороной бэеэ даанхай байдалые бэхижүүлхэ хэрэгтэ хүндэ промышленностиин алдарта ехэ үүргэ дүүргэһэниинь элитэ. Хүндэ индустри болбол оронойнгоо бэеэ хамгаалха түгэс шадабариин, манай солото Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй хүсэ шадалай үндэһэ һуури мүн. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнай аюулта жэлнүүдые, нүхэдүүд, һанаад үзэгты. Хэрбээ экономическа хүсэ ехэтэ базын—хүндэ промышленностиин тэрэ үедэ манда үгы байбал, ара үбэргүй зэбсэгжэһэн дайсание илажа шадахагүй байгаабди. Хүндэ индустри манай Эхэ орондо сүлөөтэ ба бэеэ даанхай байдал хангаа.

Хүндэ промышленность болбол арадаймнай ажахын бүхы һалбаринуудай: хүдөө ажахын, хүнгэн ба эдеэ хоолой промышленностиин хүгжэлтые хангана, тиимэ ушарһаа советскэ арадай ажана байдалай хэлбэришэгүйгөөр ургалтын эшэ үндэһэн мүн.

Хүнгэн промышленностьда түүхэй эд үгэдэг хүдөө ажахые улам хүгжөөхын тула тэрээние тракторнуудаар, комбайнуудаар ба хүдөө ажахын бусад машинануудаар хэрэгтэй соонь хангаха шухала. Имагтал хүндэ промышленность эдэ бүгэдые манда үгэжэ шадаха байна.

Хүндэ промышленностие хүгжөөхэ хэрэгтээ бидэнэр хододоо агуухэ Ленинэй, тэрэнэй хэрэгые үнэн сэхээр үргэлжэлүүлэгшэ И. В. Сталинай захяа заабаринуудые хүтэлбэри болгодог байгаабди, хүтэлбэри болгохошьсобди. Ангиин дайсадтай ба тэдэнэй агентуратай хэһэн хатуу шанга тэмсэл соогуур хүндэ индустрие булюугаар хүгжөөхэ тухай партиин аршалан хамгаалһан хараа бодолой үнэн зүб байһаниинь манай орон доторхи социалистическэ байгуулалтын бүхы ябаса тодорхойлоо. Тэрэ хадаа Советскэ гүрэнэй ба манай арад зоной үндэһэн интересүүдтэй зохилдоно.

Тиимэһээ хүндэ индустрие бүхы хэмжээгээр хүгжөөхые хараалһан Коммунистическэ партиин генеральна хараа шугамые экономическа талаар Правительство хойшодоошье эрид шууд бэелүүлхэ. **(Үни удаан үргэлжэлһэн альга ташалга).**

Эдеэ хоолой продуктнуудаар хүн зоной, түүхэй эдээр промышленностиин саг үргэлжэ ургажа байгаа эрилтэнүүдые хангалгада зорюулагдан социалистическэ хүдөө ажахые хүгжөөхэ талаар Коммунистическэ партиин зохёоһон хэмжээнүүдые бодотоор бэелүүлхэ гээшэ Правительствын угаа шухала зорилго мүн байна.

Энээнтэй дашарамдуулан, ойрын таба—зургаан жэлэй туршада орооһо таряанай суглуулбарие жэл бүхэндэ 10 миллиард пүүдһээ доошо бэшэ болгохо, малажалай гол шухала продуктнуудые үйлэдбэрилгэ хоёр—хоёр үлүүтэй дахин ехэ болгохо зорилго табиһан Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин Центральна Комитедэй һаяхан боложо үнгэрһэн Пленумэй тогтоол тон ехэ удхашанартай.

Партиин Центральна Комитедэй Пленум бүгэдэарадай энэ зорилгые шиидхэхэ арга замуудые заажа үгэһэн байна. Ургасые дээшэлүүлхэтэй ба хуряалгын үедэ ургаса гээлгые хорооходой хамта, шэнэ ба боро газарнуудые элдүүрилэн ашаглаха гээшэ эдэ арга замуудтахи эгээл зохистой, тон түргэн арга мүн байна. 1956 ондо эдэ газарнуудта 28—30 миллион гектарһаа бага бэшэ тарилга хэгдэхэ юм. Гурба миллион хахад байһаниинь 28 миллион гектар хүрэтэр орон доторoo кукуруза тарилгые ехэдхэхэ гээшэ орооһо таряа үйлэдбэрилгын ехэхэн резерв болохо байна. Орооһо таряа, илангаяа үндэр баян ургаса үгэдэг культура—кукуруза үйлэдбэрилгые ехэ болгохо ябадал малажалда тэжээлэй бата бэхи база байгуулха асуудалые үндэһөөрнь шиидхэхэ арга олгохо байна.

Таба—зургаан жэлэй туршада бэелүүлэгдэхэ зэргэтэй хүдөө ажахыдахи асари ехэ иимэ зорилгонууд манай орон дотор бодотоор гүйсэд шиидхэгдэжэ шадагдахашье байна. Тиихын тула, зүгөөр, манай хүдөө ажахын түрүүшүүлэй нарин шадабари болгогдоһон эгээл шэнэ техникын ба ажалай бүтээсэ ехэтэй түрүү арга методуудэй үндэһэ һуури дээрэ хүдөө ажахын үйлэдбэриин культурые шэнэ, улам үндэр хэмжээндэ хүргэхэ хэрэгтэ колхозно таряашадай, хүдэлмэришэн ангиин, бүхы советскэ арадай хүсэ шадалые элсүүлхэ шухала.

Городууд ба хүдөө нютагуудай ажалшад ЦК-гэй Пленумэй тогтоолые халуунаар һайшаана, тэрэние бодотоор бэелүүлхээр бэлэн байна гэжэ оронoймнай бүхы заха хизаарнуудһаа орожо байгаа мэдээсэлнүүд харуулна. Партийна ба советскэ органууд ЦК-гэй Пленумэй табиһан бүгэдэарадай зорилгые бэелүүлхын түлөө тэмсэлые толгойлхо, энэ зорилгые бэелүүлхын тула өөһэдынгөө зүгһөө бүхы шухала юумые хэхэ зэргэтэй.

Хүндэ промышленностие саашадань хүгжөөһэнэй, хүдөө ажахые улам дэбжээһэнэй үндэһэ һуури дээрэ арадай хэрэглэлэй зүйлнүүд: гутал, хубсаһан, эдеэ хоолой продуктнууд, гэр байдалай ба хүн зоние культурна ёһоор хангалгын зүйлнүүд үргэнөөр үйлэдбэрилэгдэхэ болоно.

Советскэ наукые саашадань хүгжөөхэ, коммунистическэ байгуулалтын хойшолуулагдашагүй зорилгонуудые шиидхэлгэдэ наукые улам дүтэлүүлхэ, техническэ прогрессые бэелүүлгэдэхи, социалистическэ культурые дэбжээлгэдэхи тэрэнэй үүргые улам дээшэлүүлхэ хэрэгтэ онсо анхарал хандуулха ёһотой болонобди.

Арадай ажахын талаар минии нэрлэһэн эдэ бүхы зорилгонууд, мүн түмэр замай, уһан замай ба бусад транспортые саашадань хүгжөөхэ, гэр байрын барилгые үргэдхэхэ, худалдаа наймаа бүхы хэмжээгээр хүгжөөхэ, тэрэшэлэн элүүрые хамгаалха хэрэгые һайжаруулха ба арадай гэгээрэл хүгжөөхэ тухай шухала зорилгонууд энэ жэлдэ зохёогдон табигдаха зургаадахи табанжэлэй түсэб дотор хүсэдөөр тодорхойлогдохо байна.

Нүхэд депутадууд!

Арадай ажахые хүтэлбэрилхэ талаар манай ойрын зорилго хадаа энэ жэлэй—табадахи табанжэлэй шиидхэхы жэлэй гүрэнэй түсэбые дүүргэхэ хэрэг мүн.

1955 ондо арадай ажахые хүгжөөхэ гүрэнэй түсэбэй ёһоор промышленностиин валовой продукциин ниитэ хэмжээн 1954 онойхиһоо 9 процент үлүүтэйгээр ехэ болгогдохо гэжэ хараалагданхай. Мүнөө жэлдэ промышленностиин продукци 1950 онойхиһоо 80 процент ехэ болохо юм. Энэ хадаа промышленностиин талаар табадахи табанжэлэй түсэбые болзорһоонь урид дүүргэхэ байһыемнай гэршэлнэ.

Хүндэ индустриин продукци үшөө ехэ хэмжээгээр ургаха байна: табанжэл соо тэрэ 84 процент ехэ болгогдохо. Үнгэрэгшэ жэлэйхиһээ түмэр замай, автомобильна, гол мүрэнэй ба далайн транспортын ашаа тээлгын эрьесэ ургаха.

Партиин Центральна Комитедэй январска Пленумэй тогтоолые бэелүүлхэ талаар хүдөө ажахыда энэ жэлдэшье нилээд горьтойхон хүдэлмэри хэгдэхэ зэргэтэй. Орооһо таряа, техническэ культурануудые, хартаабха, овощь, мяха, һү, үндэгэ ба нооһо үйлэдбэрилгые нилээд ехэ болгохо гэжэ түсэбөөр хараалагданхай.

1955 онло түсэбөөр хараалагдаһанай ёһоор хүдөө ажахыһаа абтадаг түүхэй эдэй ресурснуудые ехэ болгохо гээшэ арадай хэрэглэлэй зүйлнүүдые саашадань үргэнөөр үйлэдбэрилхэ хэрэг хангажа, тэрэ хадаа 1950 онойхиһоо 71 процент ургаха байна.

1955 он—арад зоной материальна ажана байдалай улам саашадаа һайжарха ба культурна хэмжээнэйнь дээшэлхэ жэл болохо байна. Национальна олзо доход үнгэрэгшэ жэлэйхиһээ 10 процент ехэ болохо. Хүдэлмэришэд ба албахаагшадай салин хүлһэнэй фонд ургаха, таряашадай натуральна болон мүнгэн олзо доход дээшэлхэ, гэр байрын барилганууд үргэдхэгдэхэ байна.

Энэ жэлдэ арадай ажахые хүгжөөхэ түсэбые бэелүүлхэ хэрэг ажахын бии байгаа доторой резервнүүдые гүйсэд һайнаар элсүүлхые, манай бүхы арадай улам ехэ эрчэ хүсэтэйгөөр ажаллахые эрижэ байна.

Түсэбөөр табигдаһан зорилгонуудые шиидхэлгэдэ ажалай бүтээсые саашадань дээшэлүүлгэ тон ехэ удхашанартай. Ажалай бүтээсын ургалта арадай ажахын продукцие ехэ болгохо, өөрынь үные химдаруулха ба нөөсэлгэ ехэдхэхэ шухала нүхэсэл мүн байна. Гэхэ зуура, энэ шухала хэрэгтэ манда ехэ дутагдалнуудай бии байһые эрид сэхээр мэдэрхэ хэрэгтэй. Ажалай бүтээсын ургалта табанжэлэй түсэбэй даалгабаринуудһаа гээгдэнхэй байна.

Шэнэ общество байгуулгада ажалай бүтээсын шиидхэхы удхашанартай байһан тухайда В. И. Ленинэй заабаринуудые, нүхэд, мартажа болохогүй. Бүхы ниитын ажалай бүтээсые дээшэлүүлһэнэй зэргээр арадай хэрэглэмжые ехэдхэжэ шадаха байһанаа хараадаа абаха зэргэтэйбди.

Техническэ зэбсэгжэлгэ хэхын, ажалые хүнгэдхэхын, ажалшадай мэргэжэлые дээшэлүүлхын түлөө манай орон дотор ехэ юумэ хэгдэнхэй. Энэ хүдэлмэри саашадаашье үргэлжэлүүлэгдэхэ зэргэтэй. Үйлэдбэри дээрэ ажалай эмхидхэлые һайжаруулха, ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ талаар 1955 ондо түсэбөөр хараалагдаһан даалгабарие дүүргэхэ ба үлүүлэн дүүргэхэ шухала, ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ даалгабариин үшөө бага байһые хараада абаха зэргэтэйбди.

Манай урда табигдаһан ажахын зорилгонуудые шиидхэхэ хэрэг арадай ажахын бүхы һалбаринуудта түрүү техникые үргэнөөр нэбтэрүүлһэнһээ нилээд ехээр дулдыдаха байна. Техникын талаар манай амжалтанууд арсашагүй ехэ гээшэ. Советскэ эрдэмтэдэй ба инженернүүдэй хүсөөр зохёон баригдаһан, атомна энергеэр хүдэлдэг промышленна түрүүшын электростанцие ашаглалгада оруулжа, амгалан зорилгоор атомна энерги хэрэглэхэ хэрэгтэ манай орон бодото алхам хэһэн байна. Мэдээсэгдэһэнэй ёһоор, атомна энергеэр хүдэлхэ улам ехэ хүсэтэй электростанциинуудые байгуулха хүдэлмэри манайда хэгдэжэ байна.

Гэбэшье, техническэ прогресс бэелүүлгээр манай амжалтануудай айхабтар ехэ байбашье, арадай ажахын зарим һалбаринуудта энэ талаар горьтойхон дутагдалнууд бии байна. Дэлхэйн мүнөө үеын техникын хэмжээндэ хүрэмөөр, бүтээсэ ехэтэй машинануудые ба үйлэдбэриин методуудые зохёон дэлгэрүүлхэ талаар олохон научно-шэнжэлэлгын, конструкторска организацинууд гээгдэнэ, тиихэдэ предприятинууд арадай ажахыда тэдэние үргэнөөр ашаглан нэбтэрүүлгээр гээгдэнэ. Энэ хэрэгые заһаха шухала. Манай орон дотор жэлһээ жэлдэ техническэ прогрессэй түргэдхэгдэхын тула министерствонүүдэй, научна эмхи зургаануудай болон инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэдэй ажалые һайжаруулха хэрэгтэй. Министрнүүд ба захиргаануудай хүтэлбэрилэгшэд гүрэнэй шухала зорилго болохо энэ эрилтын хэр зэргээр дүүргэгдэжэ байһанай түлөө харюусаха зэргэтэй.

Гүрэнэй материальна резервнүүд ажахын байгуулалтые амжалтатайгаар эрхилхэ арга нүхэсэлнүүдэй нэгэниинь мүн. Резервнүүд гээшэ мүнөө үедэ манай хүсэ шадал, оронойнгоо бэеэ хамгаалха шадабарие бэхижүүлхэ хэрэг мүн. Энэ шухалын шухала хэрэгтэ анхаралаа һуладхаха гү, али гүрэнэй резервнүүдэй хүсөөр юрын, багашаг удхашанартай зорилгонуудые шиидхэхэ гэжэ оролдохо болоо һаа, хүлисэшэгүй алдуу болохо байна. Түүхэй эдэй, материалнуудай, түлишын, промышленна ба эдеэ хоолой товарнуудай гүрэнэй резервнүүдые ехэ болгохо гээшэ манай шухала зорилго мүн. Парти болбол агуухэ Советскэ Союздахи бүхы республикануудые ба районуудые экономическа ба культурна талаарнь бүхы хэмжээгээр хүгжөөхэ политика саг үргэлжэ ябуулна. Һүүлэй үедэ зарим министерствонүүд ниитэ-союзна байһанаа союзно-республиканска болгогдон хубилгагдаа. Энээнтэй дашарамдуулагдан, предприятинуудай ехэхэн хубинь союзна мэдэлдэ байһанаа союзно-республиканска мэдэлдэ үгтөө. Шэнэ улам үргэн ехэ арга боломжонуудые хэрэглэн, союзна республиканuудай советскэ ба ажахын органууд ажахын болон культурна байгуулалтые хүтэлбэрилхэ хэрэгээ һайжаруулха зэргэтэй.

СССР-эй Верховно Соведтэ баталагдаһан гүрэнэй 1955 оной бюджет алмалтын нарин-шанга ёһо гуримые бэелүүлхэ, өөрынь үные химдаруулха ба тогтоогдомол нөөсэлгэнүүдые хангаха асуудалнуудта үдэр бүриин анхарал хандуулха эрилтэ бүхы министерствонүүдэй, предприятинуудай, барилгануудай ба ажахын организацинуудай үмэнэ табина.

Хүтэлбэрилгын канцелярско-албан хойрог методые усадхан, эмхидхэлэй хүдэлмэриин хэмжээе ба захиргаанай бүхы һалбаринуудта даалгагдаһан хэрэгэйнгээ түлөө харюусалгые дээшэлүүлэн, гүрэнэй аппарадые саашадань нарижуулан һайжаруулха ба тэрэние гаргаша багатай болгохо, тэрэнэй хүдэлмэрие һайжаруулха уялгатайбди. Шэнэ, түрүү, прогрессивнэ һанал бодолтой байхаар ехэ, багашье бүхы хүтэлбэрилэгшэдые хүмүүжүүлхэ, ажалша ниитын эдэбхи хэшээлые үргэнөөр хэрэглэхэ, шүүмжэлэл ба өөрыгөө шүүмжэлгэ бүхы хэмжээгээр дэлгэрүүлхэ гээшэ аппарадай хүдэлмэрие саашадань нарижуулан һайжаруулха шиидхэхы арга нүхэсэл мүн.

Манай гүрэнэй хүдэлмэриин, ажахын ба культурна байгуулалтын бүхы һалбаринуудта үшөө олохон дутагдалнууд бии байна, тэдэние усадхахын тула бидэнэр нилээд ехэ хүсэл оролдолго гаргаха ёһотой болонобди. Гүрэнэй бюджет тухай эндэ үгэ хэлэһэн депутадууд министерствонүүд, захиргаанууд тушаа шүүмжэлхы тон зүб хэдэ хэдэн ажаглалтануудые хэһэн байна. Правительство болбол депутадуудай хэлэһэн үгые шэнжэлжэ үзөөд, тэдэнэй тэмдэглэһэн дутагдалнуудые усадхахын тула шухала хэмжээнүүдые абаха байна.

Нүхэд депутадууд!

СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй Министр нүхэр Молотов үсэгэлдэр манай үмэнэ элидхэл хэһэн байна. Тэрэнэй элидхэл дотор уласхоорондын мүнөө үеын байдал зүбөөр шэнжэлэгдээ, Советскэ Правительствын гадаадын политика гүйсэд дүүрэнээр хэлэгдээ.

Советскэ Правительствын гадаадын политикые СССР-эй Верховно Соведэй депутадуудай нэгэн һаналаар һайшааһан ябадал манай арад зоной үндэһэн интересүүдтэй тэрэнэй үнэхөөр зохилдожо байһые дахинаа гэршэлбэ. Гэхэтэй хамта, энэ политика хадаа гансашье манай арад зоной бэшэ, харин тэрэшэлэн бусад оронуудай арадуудай хүсэл эрмэлзэлгэдэ ба дура зоригто таарана.

Эб найрамдалые дурлан хүсэхэһөө үлүү ехэ эрмэлзэлгэ арадуудта байхагүй.

Эб найрамдалай түлөө, эб найрамдалай хэрэгые аршалан хамгаалжа байһанаа, уласхоорондын түгшүүрилые һуладхаха, бүхы арадуудай хоорондохи харилсаануудые һайжаруулан бэхижүүлхэ хэрэгтэ өөрынгөө хубитые удаа удаагаар оруулжа байһанаа Советскэ Правительство бүхы ажал-ябуулгаараа гэршэлдэг байгаашье, мүнөө гэршэлжэшье байна.

Эб найрамдалые бэхижүүлхэ хэрэгтэ туһа хүргэхэ эрмэлзэлгые хүтэлбэри болгон, бусад гүрэнүүдэй доторой байдалда хамаархагүй гэһэн ёһо гурим сахин, бусад гүрэнүүдтэй харилсаагаа бидэнэр байгуулнабди. Уласхоорондын харилсаануудтахи түгшүүрилые һуларуулжа болохол хэлсээнүүдые бусад оронуудтай хэхын ба тиимэ хэлсээнүүдые баталхын түлөө оролдонобди. Энээние туйлахын тула, хэлсээндэ хабаадалсаһан нүгөө талын баһал зохихо эрмэлзэлгэ гаргаа һаань, алибаа хэлсээнүүдтэ амжалта туйлагдажа болохо байһаниинь мэдээжэ. Энэ хадаа мүнөө үеын эрхэ байдалда һайшаагдамаар үрэ дүн үгэжэ болохо үнэхөөр таарамжатай гансахан лэ зам мүн гэжэ тоолонобди.

Эб найрамдалые ба бүгэдэниитын аюулгүй байдалые бэхижүүлхэ, зүб байһанаа үнэхөөр харуулһан, бодото дээрээ шалгагдамал политикые, бүхы арадуудай хоорондо эбтэй харилсаануудые эрхилхэ политикые Советскэ Правительство хойшодоошье хододоо баримталан бэелүүлхэ байна.

Хамаатай гүрэнүүдэй хоорондо тэгшэ эрхэ баримталан, бэе бэедээ ашагтай байхаар худалдаа наймаанай харилсаануудые тогтоохо гээшэ уласхоорондын оршон байдалые гуримшуулха, оронуудай хоорондохи харилсаануудые һайжаруулха хэрэгтэ туһалха байгаа. Орон бүхэн юу худалдаха аргатай байнаб, тэрэнээ һаадгүйгөөр худалдаха, бусад оронуудһаа юу худалдажа абаха хүсэлэнтэй байнаб, тэрэнээ ямаршье хашалтагүйгөөр худалдажа абаха зэргэтэй.

Манай оронийе абажа үзэхэ болоо һаа, гүрэнэйнь болон ниитын-байгуулалтыень хамаархангүйгөөр бүхы оронуудтай худалдаа наймаа эрхилхэ байнабди. Бэе бэеынгээ аша туһые хараадаа абажа, худалдаа наймаа бэелүүлэнгүйгөөр оронуудай хоорондо таарамжатай зохид харилсаанууд байгуулагдажа шадагдахагүй байһаниинь хэндэшье элитэ. Уласхоорондын худалдаа наймаае үргэдхэхэ, экономическа бодото харилсан туһалалсалгадахи һаад хашалтануудые усадхаха гээшэ гүрэнүүдэй хоорондохи харилсаануудые һайжаруулха хэрэгтэ нилээд туһалжа болохо байгаа. Эб найрамдалые ба арадуудай аюулгүй байдалые бэхижүүлхэ зорилгоор оронуудай хоорондохи харилсаануудые һайжаруулха арга зэбсэг оложо шадаха гэжэ найдамаар хүсэнүүд капиталистическэ оронуудта бии гэжэ этигэнэбди.

Советскэ Союз амгалан байдалтай орон мүн. Тэрэ хадаа хэндэшье аюул тохёолдуулнагүй, хэндэшье добтолхо гэжэ бэлэдхэжэ байнагүй. Советскэ Союзтай иимэ харилсаануудые байгуулхые хүсэһэн бүхы оронуудтай политическэ, экономическа ба культурна холбоо барисаа хүгжөөхэ гэжэ эрмэлзэнэбди.

Фашистска Германида эсэргүү дайнай жэлнүүдтэ СССР-эй, США-гэй ба Англиин хоорондо нягта харилсаан байгаа һэн, энэ ха-

(Үргэлжэлэлынь 2-дохи нюурта)

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ депутат Н. А. БУЛГАНИНАЙ

үгын түгэсхэл

рилсаанда һүүлдэ Франци хамжаһан байна. Һайн үрэ дүнгүүдые энэ харилсан туһалалсалгын үгэһэнниинь мэдээжэ. Тэрэ хадаа мүнөөшье, энэ амгалан үедэшье үргэлжэлжэ болохо байгаа. Тиин эрхэ байдал манай гэмээр хубилаа бэшэ. Мүнөө үедэ США-гэй правительство болбол бэе бэеэ ойлгоһон ёһоор бэшэ, харин «хүсэ баримталһан» политикын үндэһэ һуури дээрэ мантай өөһэдынгөө харилсаа байгуулха гэжэ һэдэнэ. Тиимэ политика—аюултай политика мүн, тэрэ хадаа харилсан туһалалсалгада бэшэ, харин харилсаануудые муудуулгада, буу зэбсэг хороолгодо бэшэ, харин тэдэниие улам ехэ болголгодо хүргэнэ, шэнэ дайе һүжэрөөхэ аюул ушаруулна.

США-гэй агрессивнэ политикые, шэнэ дайе һүжэрөөхэ гэжэ тэдэнэй бэлэдхэжэ байһые бидэнэр тоонгүй байха ёһогүйбди. Холбоото Штадуудай хархис бүлэгүүд ба тэдэнһээ дулдыданги оронууд германска милитаризмые һэргээн бодхоогоод, дахинаа зэбсэгжэһэн Баруун Германиие баруун гүрэнүүдэй сэрэгэй агрессивнэ бүлэглэлгэдэ оруулха гэжэ хүсэжэ байна. Азида тэдэнэр мүн лэ сэрэгэй блогуудые бүридүүлнэ, Хитадай Арадай Республикада эсэргүү сэрэгэй хорото ааша ябуулгануудые эмхидхэнэ, тэрэнэй доторой хэрэгтэ хамаархана.

Американска правительство болбол Тайвань шадархи байдалые муудуулха аюултай замда ороод байна. Тэрэ хадаа өөрынгөө сэрэгэй хүсэнүүдые—флот ба авиацияа шангадхана, дай үүдхэн тухирха политика бэелүүлжэ үргэлжэлһөөр. Хитадай Арадай Республикын хуулита эрхэнүүдые тоонгүйгөөр, уласхоорондын хэлсээнүүдые эбдэн, Холбоото Штадууд хадаа Хитадай территориин хэтэ заяанай таһаршагүй хуби — Тайвань аралые буляан абаад, тэрэниие Дальна Востогто сэрэгэй аашаябуулгануудые үүдхэхэ гуламта болгоо.

Энэ асуудалаар Нэгэдэмэл Нацануудай Организациин хараа бодолые гайхамаар байна. Тэрэ хадаа Хитадта эсэргүүгээр США-гэй хэжэ байһан агрессивнэ ябуулгануудые мүнөө болотор буруушаагаадүй, зэбсэгтэ хүсэнүүдээ Тайваньһаа дары гаргажа абаашаха гэһэн эрилтэ США-гэй үмэнэ табяагадүй, Хитидай Арадай Республикын хуулита эрхэнүүдые һэргээгээгүй байна.

Энэ асуудалаар Хитадай правительствын политика манай зүгһөө гүйсэд һайшаагдана ба дэмжэгдэнэ **(Альга ташалга).** Үнэн зүб хэрэгэй түлөө, нэрэ хүндын түлөө ба эхэ оронойнгоо бэеэ даанхай байдалай түлөө тэмсэжэ байһан тула Хитадай Арадай Республика советскэ арадуудта болон бүхы прогрессивнэ хүн түрэлтэндэ һайшаагдана. Энэ арюун нангин хэрэгтэ өөрынгөө үнэн сэхэ хани — агууехэ советскэ арадай туһаламжада хитад арадай найдахадань болохо байна. **(Үни удаан үргэлжэлһэн альга ташалга).**

Америкын Холбоото Штадууд хадаа эб найрамдалда дуратай оронуудые тойруулан өөрынгөө сэрэгэй базануудые барижа үргэдхэһөөр, буу зэбсэг яаралтайгаар бэлэдхэһээр байна. Тиихэ зуураа, агаарай-сэрэгэй хүсэнүүдые ба атомна зэбсэг хүгжөөлгэдэ онсо анхаралаа хандуулнад.

США-да сэрэгэй байдалай ордоһотой үе болоһоор үнинэй. Политическэ ба сэрэгэй ажал-ябуулагшадынь дай һанаашалгын, заналтын үгэнүүдые хэлэдэг болонхой. Тэдэнэй зариманиинь айхабтараар хэтэржэ,эб найрамдалда дуратай гүрэнүүдтэ эсэргүү дайнда атомна зэбсэг хэрэглэе гэжэ сэхээр уряалдаг болонхой.

Атомна бомбо далайдаг тэдэ тэнэг хүнүүдые журамтай болгохо шухала. Иимэ эрилтэ арадууд хэнэ, ямаршье ороной правительство энээниие тоонгүй байжа шадахагүй. **(Альга ташалга).**

Капиталистическэ лагериин агрессивнэ хүсэнүүдэй политика манай арадуудые гэнэдхээхэгүй. Занаха бүреэ маниие айлгана гээшэ хабди гэжэ агрессорнууд үнэхөөр һанана ха. Хэдэн олон элдэб заналтануудые дууладаг байгаабди, гэхэ зуура, советскэ арад аймхайшуулай нэгэн бэшэ бшуу, тэрэниие хэншье айлгажа шадахагүй. **(Үни удаан үргэлжэлһэн альга ташалга).**

Мүнөө оршожо байгаа эрхэ байдалда Советскэ Союз хойшодоошье эб найрамдалые сахин хамгаалха, бэеэ хамгаалха шадабаряа улам бэхижүүлхэ байна. Советскэ Союзай правительство Хитадай Арадай Республикатай, арадай демократиин бусад бүхы оронуудтай харилсан туһалалсалгаяа ба ахадүүгэй хани барисаагаа бэхижүүлхэ, амгалан ёһоной ба демократическа эхи һуури дээрэ Германиие һэргээн бодхоохын түлөө оролдохо, Советскэ Союзтай жиирэй һайн харилсаануудтай байһан оронуудтай хэрэг ажалай холбоо ба культурна харилсаа үргэдхэн бэхижүүлхэ байна.

Эб найрамдалыел хүсэдэг һэн хойноо советскэ гүрэн хадаа һулашаг гээшэ ха гэжэ тоолодог холые хаража шададаггүй политическэ ажалябуулагшад тухай юун гэжэ хэлэлтэй гээшэб? Түүхын һаяшаг үнгэрһэн һургаалые, гитлеровскэ булимтарагшадай хуби заяае нэн түрүүн тэдээндэ һануулха хэрэгтэй. Манай Эхэ орондо добтолон ороһон мүн бусадшье авантюристнүүдэй байһаниинь мэдээжэ. Тэдэнэр бултадаа гутамшагаар хосордог байгаа. **(Альга ташалга).** Манай арад зон өөрыгөө хамгаалжа шадаа, эрхэ сүлөөтэ ба бэеэ даанхай байдалдань добтолон орогшодто эрид хатуу сохилто үгөө.

Хойшодоошье тиимэ байха. **(Үни удаан үргэлжэлһэн альга ташалга).**

Хододоо бэлэн байха, манай ороной зэбсэгтэ хүсэнүүдые ба бэеэ хамгаалха шадабариие нюдэнэйнгөө сэсэгы мэтээр сахиха гэһэн Владимир Ильич Ленинэй захяае эрид шууд, хэлбэришэгүйгөөр бодото дээрэнь бэелүүлхэ гээшэ vрдынхи мэтэ манай зорилго болоно. **(Нэрьемэ альга ташалга).**

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуусхэ дайнай үедэ Советскэ Арми хадаа дайсанай армиһаа булюу һайн байһанаа харуулаа, тиихэдэ капиталистическэ оронуудай арминуудай дунда эрхим һайн буу зэбсэг гэжэ тоологдодог немецкэ армиин буу зэбсэгые манай буу зэбсэг булин гараа.

Капиталистическэ арминуудай зэбсэгһээ булюу һайн байһан советскэ зэбсэгэй туйлалтые саашадань үлөөхын тула партиин Центральна Комитет ба Правительство дайнай хойто тээхи үе соо горьтойхон хүдэлмэри ябуулаа, манай зэбсэгтэ хүсэнүүдые шэнэ, үнэхөөр мүнөө үеын зэбсэгээр ба дайшалхы техникээр зэбсэгжүүлхэ хэрэгтэ ехэ амжалтануудые туйлаа **(Үни удаан үргэлжэлһэн альга ташалга).**

Манай Эхэ оронай аюулгүй байдалые найдамтайгаар сахиха тушаа Коммунистическэ партиин ба Советскэ Правительствын ямаршье даалгабариие мүнөө дүүргэхээр бэлэн байһан, һайнаар зэбсэгжэһэн, дайшалхы шадабаритай түрүү зэргын Армитай, Агаарай-сэрэгэй хүсэнүүдтэй ба Далайн-сэрэгэй флодтой байнабди. **(Нэрьемэ альга ташалга).**

Гүрэнэйнгөө бэсэ хамгаалха хүсэ шадалые бэхижүүлхэ, манай Эхэ оронай интересүүдэй, уласхоорондын оршон байдалай, сэрэгэй хэрэгэй мүнөө үеын хүгжэлтын эрилтын ёһоор, солото Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэйнгээ дайшалхы шадабариие бэхижүүлхэ гээшэ манай Партиин ба Правительствын гол шухала анхарал оролдолгонуудай нэгэнниинь хойшодоошье байха болоно. **(Альга ташалга).**

Нүхэд депутадууд!

Арадай, Правительствын ба Коммунистическэ партиин эбдэршэгүй жагсаал, советскэ обществын морально-политическэ нэгэдэл, манай арадуудай хани барисаан, социалистическэ Эхэ оронойнгоо аша туһада баатарлигаар ажаллахаар советскэ хүнүүдэй бэлэн байлга Советскэ гүрэнэй хүсэ шадалай айхабтар ехэ эшэ үндэһэн хододоо байгаа.

Советскэ Социалистическэ Республикануудай Союзай түгэс хүсые үшөө ехээр батадхахын, коммунизм байгуулгада шэнэ амжалтануудые туйлахын тула манай оронай хүдэлмэришэн ангиин, колхозно таряашадай ба арадай интеллигенциин хүсэ шадалаа саашадаашье гамнахагүй байһанда ажаг һэжэг байхагүйл! **(Үни удаан үргэлжэлһэн нэрьемэ альга ташалга. Бултадаа хүл дээрээ бодоно).**

1955 оной февралиин 27-до РСФСР-эй, БМАССР-эй Верховно Соведүүдтэ болон нютагай Соведүүдтэ һунгаха һунгалтын үдэр

Коммунистнууд ба партийнабэшэ хүнүүдэй блогой кандидадуудай түлөө голосуудаа үгэе!

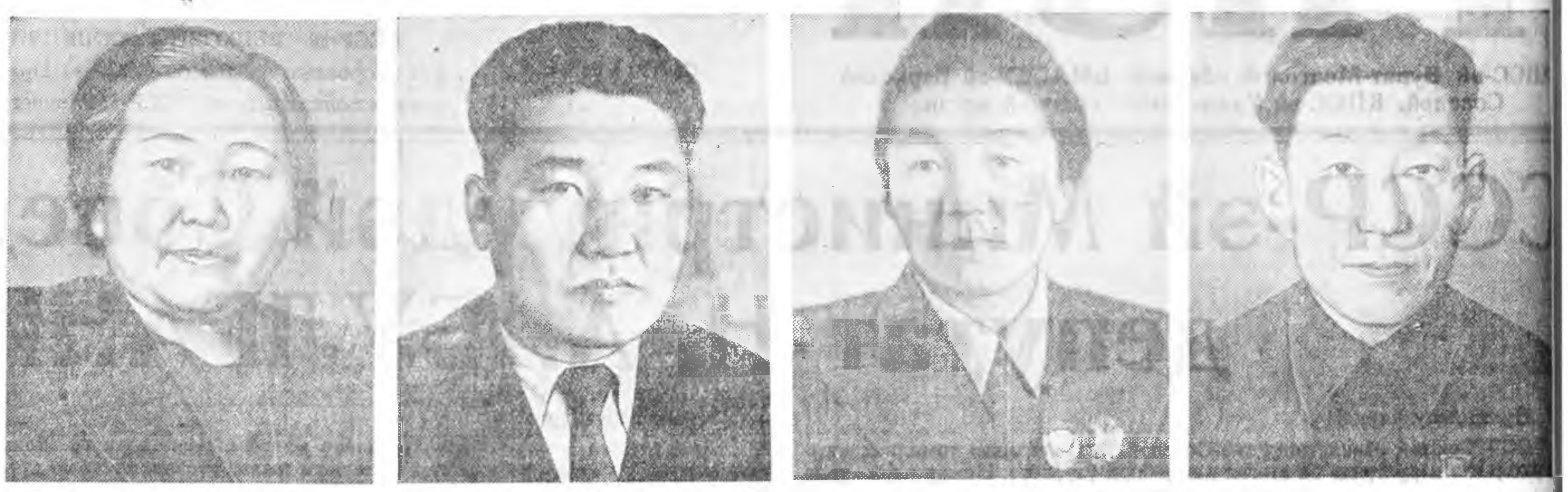

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: (Зүүн гарһаа) БМАССР-эй Верховно Соведэй депутадуудта кандидадууд нүхэд **Лидия Яковлевна Егорова, Андрей Урупхеевич Модогоев, Найдан Гендунова, Радна Сагалаевич Бубеев.**

Советскэ интеллигенциин эрхим түлөөлэгшэ

Иркутска областиин Алайрай сомоной Куйта гэжэ нютагта олон үхибүүдтэй үгытэй Егоровтоной бүлэ ажаһуудаг байгаа. 1908 ондо энэ бүлэдэ үшөө нэгэ үхибүүн — Лида басаган түрөө бэлэй.

1928 ондо колхозуудай эмхидхэгдэжэ захалхадань Егоровтоной бүлэ хамагһаа урид колхоздо ороһон юм.

Лида басаган 1924 ондо Куйта тосхоной эхин һургуули дүүргээд, Улан-Удэдэ һурахаяа ерээ һэн. Лида Улан-Удын хоёрдохи шатын № 1 һургуулида ороод, тэрэнээ 1924 ондо амжалтатайгаар дүүргээ.

Удаань Бурстрой управлениdэ статистигаар ажаллажа байтараа, Москва СССР-эй госпланай түсэблэлгын институтда һуралсахаар эльгээгдэһэн байгаа. 1931 ондо Лидия Яковлевна энэ институдаа дүүргээд, БМАССР-эй Госпланда хүдэлмэрилхөөр эльгээгдээ һэн. Тэрэ гэһээр нүхэр Егорова Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи Госпланда экономистаар, промышленностиин секторэй начальнигаар, республикын Госпланай түрүүлэгшын орлогшоор хүдэлмэрилөө.

1953 оной августда Лидия Яковлевна Егорова БМАССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи Госпланай түрүүлэгшын тушаалда дэбжүүлэгдэһэн байна.

Лидия Яковлевна арадай ажахые түсэблэхэ хэрэгтэ ехэ дүй дүршэлтэй болонхой. Тэрэ хадаа эмхидхэлэй шадабаритай, республикын ажалшадай дунда хүндэтэй, үүсхэл, эрилтэ ехэтэй хүтэлбэрилэгшэ мүн.

Лидия Яковлевна «1941—1945 онуудта болоһон Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай үедэ шэн габьяатайгаар ажаллаһанай түлөө», «Ажалай шэн габьяагай түлөө» гэһэн медальнуудаар шагнагдаһан байна. Мүн БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй грамотануудаар хэдэн удаа шагнагдаһан байха юм.

Мүнөө Лидия Яковлевна Егорова һунгуулиин 101-дэхи Дээдэ-Курбын округһоо БМАССР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидат болгогдон дэбжүүлэгдээ.

Манай советскэ интеллигенциин эрхим түлөөлэгшэ, арадай үнэн сэхэ басаган Лидия Яковлевна Егоровагай түлөө голосуудаа үгэе!

Һунгагшадай баяр

Улан-Удэ городой пионернүүдэй байшанда эмхидхэгдэһэн агитпункт соо БМАССР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидат врач Екатерина Михайловна Никифороватай һунгуулиин 7-дохи округой һунгагшад уулзахаяа сугларба.

Тус агитпунктые даагша нүхэр Моисеенко уулзалгын суглаае нээгээд, этигэмжэтэ нюур нүхэр Поликарповта үгэ үгэбэ.

БМАССР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидат нүхэр Екатерина Михайловна Никифоровагай ажабайдал ба ажал-ябуулгатай һунгагшадые танилсуулха зуураа, һунгалтын Үдэр—февралиин 27-до һунгуулиин урнада бүгэдөөрөө ерэжэ коммунистнууд ба партийнабэшэ хүнүүдэй блогой кандидадуудай түлөө голосуудаа нэгэ хүн шэнгеэр үгэхыень һунгагшадые тэрэ уряалһан байна.

Удаань үгэ хэлэһэн һунгагшад Котляр, Данилова, Сабурова болон бусад этигэмжэтэ нюурай хэлэһэн үгэнүүдые дэмжэһэн тухайгаа мэдүүлбэ.

Һүүлээрнь нүхэр Е. М. Никифорова харюугай үгэ хэлэжэ, һунгагшадай үзүүлһэн энэ ехэ этигэл найдабариинь түлөө тэдэнэртэ баясхалан хүргөөд, саашадаа арад зоной энхэ элүүрые сахихын түлөө бүхы хүсэ шадалаа гаргаха байһан тухайгаа мэдүүлбэ.

Габьяата артистка

Найдан Гендуновагай артистическэ ажабайдалай эхин хуудаһан 1932 ондо нээгдээ бэлэй. Тиихэдэ искусствын техникумэй һурагшад Бурят-Монголой ЦИК-эй сесси дээрэ «Шэнэ зам» гэжэ түрүүшынгээ зүжэг харуулжа, Бурят-Монголой театральна искусство мүндэлбэ гэжэ арад зондоо мэдүүлһэн юм. Тэрэ сагһаа хойшо хори гаран жэл соо Найдан Гендунова арадай искусствода бүхы оюун бэлиг, хүсэ шадалаа үгэжэ, РСФСР-эй габьяата артистка, ажалшадай эгээн инаг, хүндэтэй хүнүүдэй нэгэн болоо.

Найдан Гендуновагай ажабайдалынь советскэ үедэ эрдэм бэлиг, соёл болбосоролой үргэн харгыда ороһон бүхы ажалша арадай зам мүн.

Найдан Гендунова 1913 ондо Ториин аймагай Дээдэ-Тори гэжэ тосхондо үгытэй малшадай бүлэдэ түрэһэн юм. Арба наһа хүрэжэ ябахадань нютагтань түрүүшын һургуули нээгдэжэ, үзэг номдо тэрэ һуража эхилээ бэлэй.

—Үшөө һуралсажа байхадаа һургуулиингаа сценэ дээрэ зүжэг наада бэлэдхэжэ табидаг байгаабди. Би тэрээндэ ехэ дуратайгаар хабаадалсагша һэм,—гэжэ Найдан Гендунова үни үнгэрһэн жэлнүүд тухайгаа һанан хөөрэнэ.

Шадабаритай, бэлигтэй байһан дээрэһээнь ВЛКСМ-эй Сэлэнгын айком Найдан Гендуновае 1929 ондо Улан-Удэдэ эмхидхэгдэһэн театральна студида эльгээбэ. Энэ жэлдэ театральна студинь искусствын техникум болгогдоһон юм.

1932 оной һүүл багаар баярай оршон байдалда Бурят-Монголой драмын театр нээгдээ һэн. Энэ жэлдэ искусствын техникум дүүргэһэн 16 хүн, тэдэнэй тоодо Найдан Гендунова, Ч. Генинов, Н. Балдано, В. Халматов, А. Ильин, Ю. Шангина, П. Николаев болон бусад театрын артистнууд боложо ороһон юм.

— Театрын сценэ дээрэ гараһанһаа хойшо 60 шахуу зүжэгүүдтэ хабаадалсааб. Һайнааршье, муугааршье наадаа хүн бэзэб. Минии һанахада, Горькиин «Егор Булычевта» Варварын, Островскиин «Залинта аадарта» Варварын, Н. Балданогой «Эржэн» гэжэ пьесэдэ хобууша Жарбайн, тиихэдэ үшөө нэгэ хэды рольнуудыемнин харагшад һонирхожо угтаа һэн,—гэжэ Найдан Гендунова дарууханаар хэлэдэг.

Нүхэр Гендуноватай хөөрэлдэжэ байхада, хүдөөгэй залуухан басаган байһан аад, мүнөө габьяата артистка болотороо ургажа, искусствын эгсэ үндэр гэшхүүр өөдэ табсан бүхэнниинень дабажа ябаһаниинень һайшаалтайгаар харагдадаг.

1940 он артисткын ажабайдалда мартагдашагүй юм. Энэ жэлдэ Москва городто бурят-монгол арадай соёл культурын амжалта туйлалтые харуулһан искусствын декада болобо. Тиихэдэ Найдан Гендунова элитэ артистка болонхой байгаа һэн. Столицын ажалшадай үмэнэ амжалтатай һайнаар арадайнгаа искусствые харуулжа, Бурят-Монголой олон артистнууд хүндэтэй нэрэ зэргэдэ, ордендо хүртэһэн юм. Тэдэнэй дунда нүхэр Гендунова РСФСР-эй габьяата артисткын нэрэзэргэтэй боложо, Ажалай улаан тугай орденоор шагнагдаа һэн.

—Бурят-Монголой искусствын декадые араднай бэлдэлсээ һэн. Бидэнэр арадай түлөөлэгшэд хадаа арадайнгаа нэрээр арадайнгаа алдар солын хэрэг бүтээгээ һэмди. Ехэ театрын сценэ дээрэһээ парти, правительствын хүтэлбэрилэгшэдэй, столицын ажалшадай һайшаал абахадаа, энэ миний арадта альга ташана гэжэ сэдьхэлээ ханаа һэм,—гэжэ артистка ходо хэлэдэг.

Энэнь тон зүб даа. Нүхэр Гендунова арадай дундаһаа гаража, тэрэнэйнгээ ёһото түлөөлэгшэнь болсо. Бурят-Монголой эгээ холыншье аймаг, тосхондо нүхэр Гендуновагай нэрэ хүндэтэйгөөр нэрлэгдэдэг. ...нөө Бурят-Монголой драмын те... та хүдэлмэрилхэ зуураа бүхы ... гол зүжэгүүдтэ хабаадалсажа, ... публикынгаа ажалшадай ду... искусствын баялигые нэбтэрү... хэрэгтэ оролдосотой һайнаар а... хэнэ.

Габьяата артистка Найдан Ген... нова республикынгаа газаа тэ... Читын ба Иркутска областьнуу... мүн хилын саанашье—Монгол ... дай Республикада мэдээжэ юм. ... нютагуудаар ябажа, Бурят-Монго... драмын театрын туйлаһан амж... тынь али нэгэн хуби нүхэр Генду... вада хүртэнэ гэжэ хэлэхэдэ үлүү... лохогүй.

Арадай үнэн басаган, соёл куль... рын эдэбхитэй ажал-ябуулагша ... хэр Гендунова 1948 ондо БМАС... эй 25 жэлэй ой гүйсэһэнэй һайнд... «Хүндэлэлэй тэмдэг» орденоор ш... нагдаа һэн. Коммунистическэ ... тиин, ород арадай аша туһаламж... зол жаргалаа олоһон советскэ ... нэр Найдан Гендунова мүнөө ... дайнгаа дунда нэрэ нэрэлүүлхэ... хамта, эхын инаг жаргалаар дүү... һууна. Зургаан үхибүүдые хүм... жүүлһэнэйнгээ түлөө, «Эхын меда... нуудаар» тэрэ хоёр дахин шаг... данхай.

Мүнөө Улан-Удын Советскэ ... һунгуулиин округой һунгагшад ... тиин гэшүүн нүхэр Гендуно... БМАССР-эй Верховно Соведэй де... тадта кандидадаар дэбжүүлжэ, ... лигтэй артисткада хүндэтэй на... бари үзүүлнэ.

—Коммунистнууд болон парти... бэшэ хүнүүдэй блогой кандидат Н... дан Гендуновагай түлөө голосоо ... хэдөө, удхаараа социалистиче... формоороо национальна манай ку... турын саашанхи амжалтын түлөө ... лосовалхабди,—гэжэ һунгагшад ... лаан дээрээ нэгэн дуугаар мэдү... һэн байха юм.

Б. Даксанова

Түрүү колхозой түрүүлэгшэ

Радна Сагалаевич Бубеев 1905 ондо, Баргажанай аймагай Онёо горхоной баруун эрьедэхи Бархаан гэжэ нютагта угытэй таряашадай бүлэдэ түрэһэн юм.

Абынь хүбүүгээ һургуулида оруулха гэхэдэнь дүтэ тойроншье һургуули гэжэ үгы, һургаха шадалшье байгаагүй һэн. Радна 12-тойһоо эхилэн, нютагай нюдарган баяшуулай барлаг болоһон, удаань алта олзоборилдог баяшуулда хүлһөөр элдэб хүдэлмэри хэдэг байгаа.

Имагтал Агууехэ Октябрьска социалистическэ революци нүхэр Бубеевтэ, бүхы советскэ арадта шэнэ, гэрэлтэ зам нээжэ үгөө.

1931 ондо нүхэр Бубеев Коммунистическэ партиин гэшүүн болоһон, аймаг дотор колхозуудые эмхидхэлгэдэ эдэбхитэйгээр хабаадалсаһан байха юм. Нүхэр Бубеев ажалшадай дунда хүндэтэй болонхой. Парти тэрэниие оролдосотойгоор хүмүүжүүлжэ, эрдэм бэлигтэ һургажа, үүсхэл ехэтэй ба баян дүй дүршэлтэй хүтэлбэрилэгшэ болгоо.

1931—1932 онуудта нүхэр Бубеев Хойто зүгэй арадуудай курсада һуралсажа дүүргэһэнэйнгээ һүүлээр, кооперативна хүдэлмэрилэгшэдэй курсада Ленинград город эльгээгдэһэн байгаа.

1933 онһоо 1941 он хүрэтэр нүхэр Бубеев потребкоопераци, МТС болон леспромхозой системэдэ хүтэлбэрилхы хүдэлмэри хэһэн, мүн колхозой түрүүлэгшээр ажаллаһан байна. Радна Сагалаевич хаанашье хүдэлмэрилхэдөө, даажа абаһан участогаа түрүүшүүлэй зэргэдэ гаргаха гэжэ хододоо оролдодог байна.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуехэ дайнай жэлнүүдтэ нүхэр Бубеев Советскэ Армиин зэргэдэ алба хэжэ, немецко-фашистска булимтарагшадта эсэргүү дайшалхы ябуулгануудта хабаадалсаһан байха юм.

Радна Сагалаевич 1945 ондо Советскэ Армиин зэргэһээ бусажа ерээд, Уланай сомоной Кировэй нэрэмжэтэ колхозой һүнэй-товарна фермые даагшаар хүдэлмэрилөө һэн. Уданшьегүй 1946 ондо Радна Сагалаевич колхозой хамтын суглаан дээрэ түрүүлэгшээр һунгагдаһан байна.

Нүхэр Бубеев түрүүшынгээ үдэрһөө хойшо колхозойнгоо газар таряалангые хүгжөөн һайжаруулха хэрэгтэ тусхай анхарал хандуулжа эхилээ һэн. Таряанайнгаа газарые эрхим һйнаар элдүүрилһэнэй, һайн шанартай, шэлэгдэмэл үрэһэ бэлэдхэжэ тариһанай, агротехническэ заабаринуудые һайнаар хэрэглэһэнэй ашаар 1947 оной намар колхозынь 51 гектарһаа га бүриин 33, 23 центнер шэниисэ хуряажа абаа һэн. Энэ амжалта туйлаһанайнь түлөө нүхэр Бубеев болон колхозой түрүүшүүлдэ хүндэтэ нэрэзэргэнүүд олгогдоһон байна. Тэрэ тоодо нүхэр Радна Сагалаевич Бубеевтэ Социалистическэ ажалай Геройн нэрэзэргэ олгогдожо, Ленинэй орден ба «Серп и Молот» гэжэ алтан медаль барюулагдаһан байгаа. Тэрэшэлэн удаадахи жэлнүүдтэшье Кировэй нэрэмжэтэ колхозойнд таряанай үндэр ургаса хуряагаа һэн.

Эрхим хүтэлбэрилэгшэ хадань нүхэр Радна Сагалаевичые аймаг соохи эгээл томо колхозуудай н... ниинь болохо Баянголой сомо... Карл Марксын нэрэмжэтэ колхо... түрүүлэгшээр партиин Баргажа... айком 1951 ондо тэрэниие эльгээ... байгаа.

Коммунистическэ партиин гэш... нүхэр Бубеев партийна организа... даа, колхозойнгоо эдэбхитэдтэ ... шэглэн колхозоо хүтэлбэрилнэ.

1953 ондо тус колхоз хони үсх... рилгэһөө 650 мянган түхэригэй ... доход абаһан байгаа һаа, 1954 ... гансахан хониной нооһо гүрэндэ ... шаажа, худалдажа, 900 мянга г... түхэригэй олзо доход оруул... байна.

— Мүнөө манайда хони үсхэбэ... гэ нииты мнай ажахын гол ... бари болонхой. Үнгэрэгшэ жэлдэ ... хозой ниитын ажахыһаа 2,5 мил... шахуу түхэригэй олзо ороһон ... энээниие тодоор гэршэлнэ, — г... нүхэр Бубеев хөөрэнэ.

Үнэн сэхээр ажалладаг, оло... тын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр ... баадалсадаг туладаа нүхэр Бу... нютагайнгаа зондо хүндэтэй боло... ажалшадай депутадуудай нютаг... Соведэй, мүн БМАССР-эй Верхо... Соведэй депутадаар һунгагда... байна.

Нүхэр Бубеев КПСС-эй Бу... Монголой обкомой ба Баргажа... айкомой гэшүүн юм.

Мүнөө һунгуулиин Сувинска о... гой һунгагшад Баянголой сомо... Карл Марксын нэрэмжэтэ колхо... түрүүлэгшэ нүхэр Радна Сагала... Бубеевые БМАССР-эй Верховно С... ведэй депутадта өөһэдынгөө кан... дат болгон дахинаа нэгэн һана... дэбжүүлээ.

Д. Гыргенов.

ССС Р-эй Верховно Соведэй заседани

УЛАСХООРОНДЫН БАЙДАЛ БА СССР-эй ПРАВИТЕЛЬСТВЫН ГАДААДЫН ПОЛИТИКА ТУХАЙ

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын Һэгэдэхи орлогшо, Гадаадын Хэрэгүүдэй Министр В. М. МОЛОТОВОЙ хэһэн элидхэл

(Үргэлжэлэл. Эхиниинь үсэгэлдэрэй номерто)

Советскэ гадаадын худалдаа наймаанда һаалта хэхын тула, бусад гүрэнүүдтэй Хитадай экономическа холбоо барисаае хаахын тула, США-һаа дулдыданги байдалтай гүрэнүүдээр демократическа оронуудай хэдэг худалдаа наймаае һаатуулхын, харин шадаа һаа, оройдоошье таһалдуулхын тула, Холбоото Штадууд өөһэдынгөө шадаха зэргын бүхы юумэнүүдые хэһэн байха юм. Эгээл имэ зорилготойгоор США-гэй правительство ба конгресс һүүлэй жэлнүүдэй турша дотор элдэб эсын хэдэн олон хуули ёһонууд ба тогтоолнуудые абаһан байна. Тэдэнэй сенаторнууд ба министрнүүд үгэ дууласагүй гүрэнүүдые айлгаха, һүрдүүлхэ зорилготойгоор янза бүриин үгэнүүдые шашаһан байха юм. Эгээл имэ зорилготойгоор элдэб үнгын, олон тоото американска ажаглалтын комитедүүд бии болгогдонхой, ямар нэгэн американска, чилийскэ, англиийска, датска, баруунгерманска гү, али итальянска бизнесмен гадаадын рыногтэ гэжэ гаргагдаһан эд бараагаа Советскэ Союзда гү, али Болгарида, Хитадта гү, али Венгридэ худалдажархина аа гү гэжэ тэдэ комитедүүдынь хинадаг юм. Гэхэ зуура, Холбоото Штадууд баадхан тухирха ба сэхэ захирха элдэб арганууды хэрэглэдэг юм, тиимэһээ олохон промышленнигүүд ба наймаашад ехээр һүрөө дарагданхай, бусад оронуудтай худалдаа наймаа хүгжөөхэеэ айдаг байна.

Зүгөөр, эдэ бүгэдэнь өөрынгөө урда табигдаһан зорилгонуудые дүүргэнэгүй гэжэ Холбоото Штадуудай мүнөө хүрэтэр ойлгодоггүй байһаниинь лэ гайхалтай юм.

Американска засагаархидай эдэ бүхы хаалта хүшүүргэнүүд ба хашалтын хэмжээнүүдэнь СССР-тэ ба арадай демократиин оронуудта эсэргүүгээр шэглүүлэгдэһэн байбашье, капиталистическэ гүрэнүүдтэй эдэ оронуудай хэдэг гадаадын худалдаа наймаа таһалдаагүй байха юм. Тэрээнһээ гадна, энэ агрессивнэ политика хадаа демократическа лагериин оронуудай хоорондохи экономическа холбоо барисаае улам түргэнөөр хүгжөөхэ ябадалда хүргэһэн байна. Энэ хадаа нүгөө талаараа демократическа гүрэнүүдэй хоорондохи экономическашье, политическашье харилсаануудай бэхижэхэ ябадалда туһалһан байха юм.

СССР-эй гадаадын худалдаа наймаанда бэрхэшээл тохёолдуулха гэжэ илангаяа ехээр оролдодог байһан американска зарим нэгэн ажал-ябуулагшад дайнай һүүлээр манай ороной арадай ажахын һэргээн бодхоолгые удааруулха гэжэ хараалдаг байһан юм. Советскэ Союзай экономикые дайнай урда тээхи хэмжээндэ хүргэхын тулада хэдэн арбаад жэл хэрэгтэй юм гэжэ тэдэнэр һанаһан байгаа. Тэдэнэй һанамжануудай ямар ехэ уршагтайгаар буруу һүрэһэниинь Верховно Соведэй энэ сесси дээрэ гүрэнэй бюджедые зүбшэн хэлсэлгэ дахяад эли тодоор харуулна бэшэ аал.

Энээниие гэршэлһэн нэгэхэн лэ баримта харуулха байнаб.

Гүрэнэймнай бюджедэйшье, 1955 ондо гэжэ абтаһан арадай ажахын түсэбэйшье амжалтатайгаар дүүргэгдэхэ байһанда бидэнэй дундаһаа хэншье ажаг һэжэг һанахагүй байна. Энэ жэлэйнгээ арадай ажахын түсэбые дүүргэхэдээ манай промышленность хадаа оронойнгоо дайнай урда тээхи промышленна үйлэдбэриие гурба үлүүтэй дахинаар үлүүлэн гараха тиимэ хэмжээндэ хүрэхэ бшуу. **(Альга ташалга).**

Коммунистическэ партиин ба Советскэ правительствын һүүлэй үедэ баталан абаһан шиидхэбэринүүдэй үндэһөөр мүнөө үедэ хүдөө ажахын талаар, колхозно ба совхозно байгуулалтын талаар айхабтар ехэ хүдэлмэри ябуулагдажа байна, энэнь үзэгдөө дуулдаагүй ехэ, шэнэ дэбжэлтэдэ хүргэхэ зэргэтэй. Энэ талаар табигдаһан шэнэ ба үнэхөөрөө һонирхолтой зорилгонуудые дүүргэхын тула Советскэ гүрэн саашадаа тон ехэ хүсэл оролдолго гаргаха байна. Эдэ зорилгонуудые мүнөөнэй бэхижэһэн колхозууд ба совхозуудай дүүргэхэ бүхы хаба шадалтай байһаниинь тон элитэ ха юм, эдэ шухала зорилгонуудые бэелүүлхэ хэрэгтэнь бүхы агууехэ советскэ арадай бодото ёһоной туһаламжа үзүүлхэ байһаниие үлүү дабтан хэлэлтэшьегүй. **(Удаан үргэлжэлһэн альга ташалга).**

Худалдаа наймаанай харилсаанууд тухай хэлэхэ болоо һаа, уласхоорондын нормальна худалдаа наймаае хүгжөөхын түлөө ба эбтэй һайн экономическа харилсан ажаллалга хэхын түлөө байна. гэжэ бидэнэрые мэдэг лэ. Хэрбээ капиталистическэ ба социалистическэ системэнүүдэй хоорондо үнэн сэхэ экономическа мүрысөөнэй дэлгэрбэл муу юумэниинь юун байгааб? Харин юрэдөө XX зуун жэлэй тэгэн дунда энээнһээ дээрэ ондоо юумэ һанаханшье бэрхэтэйл ха. **(Альга ташалга).**

IV. США-гэй агрессивнэ политика эб найрамдалда аюул тохёолдуулна

Хэрбээ экономическа талаар американска «хүсэрхэлгын политика» уласхоорондын худалдаа наймаанда элдэб янзын һаад түбэг ушаруулха ба хашалтын хэмжээнүүдые абаха ябадалда хүргэдэг байгаа һаа, харин сэрэгэй-политическэ талаар тэрэ хадаа элдэб турлэй сэрэгэй-политическэ нэгэдэлнүүдые ба агрессивнэ бүлэглэлнүүдые бии болгохо ябадалаар гол түлэб элирхэйлэгдэнэ.

Хэнэйшье мэдэһээр, США-гэй зонхилолго доро англо-американска нэгэдэлээр бии болгогдоһон Хойто-атлантическа бүлэглэл энэ талаар гол һуури эзэлнэ. Энээндэ Америкын Холбоото Штадууд, Англи, Франци, Итали, Канада, Бельги, Голланди, Люксембург, Дани, Норвеги, Исланди, Португали, Греци, Турци оролсоно.

Тэрээнһээ гадна, США-гэй зонхилолго доро бии болгогдоһон бусадшье сэрэгэй-политическэ бүлэглэлнүүд бии юм.

Һүүлшын хэдэн жэлэй турша дотор али нэгэн договорнууд ба хэлсээнүүдэй ёһоор байгуулагдаһан нэгэдэлнүүдэй заримыень нэрлэбэл иимэ байна: США, Австрали ба Шэнэ Зеландиин хоорондо баталагдаһан договор; США Япони хоёрой хоорондо баталагдаһан договор; Зүүн-Урда Ази тушаа баталагдаһан договор (СЕАТО); США ба нанхаруудтаһан Чан Кай-шин (энеэдэн) хоёрой хоорондо баталагдаһан договор; США ба Урда Корейдэхи лисынмановска бүлэг хоёрой хоорондо баталагдаһан договор; США, Франци, баодаевска Вьетнам, Лаос ба Камбоджын хоорондо баталагдаһан хэлсээн. Хитад арадай дайсан, Тайвань дээрэ шэбээлһэн Чан Кай-шиин бүлэгые, Урда Корейдэхи Ли Сын Манай фашистска бүлэглэлые, вьетнамска арадта үлдүүлһэн Бао Дайе ямар нэгэн аргаар дэмжэхэ гэһэн зорилготойгоор США-гэй баталһан эдэ договорнууд ба хэлсээнүүдэй ямар удхашанартай байһаниинь бүгэдэндэ ойлгосотой байха юм.

США-гэй зонхилолго доро бии болгогдожо байгаа эдэ бүлэглэлнүүдтэ Турци Пакистан хоёрой хоорондо һая баталагдаһан хэлсээе, Турци Ирак хоёрой хоорондо баталагдахаар бэлэдхэгдэжэ байгаа хэлсээе мүн лэ оруулжа боломоор.

Хойто-атлантическа нэгэдэлэй сохилтын хүсэн болохо ёһотой баруунеуропейскэ сэрэгэй союзые байгуулха гэжэ парижска хэлсээнүүд хараалһан юм. Баруунеуропейскэ сэрэгэй союзда Франци, Англи, Итали, Бельги, Голланди ба Люксембургһаа гадна, Баруун Германи тэрэшэлэн оруулагдана. Тус сэрэгэй союз тухай энээнэй урда тээ хэлэгдэһэн юумэндэ нэмээһэнэйшье хэрэггүй байна.

Турци, Греци ба Югославиин хоорондо баталагдаһан договор тон ондоогоор харагдаха зэргэтэй юм, яахадааб гэхэдэ, эдээнэй хоёрынь лэ Хойто-атлантическа нэгэдэлэй гэшүүдынь болоно, харин гурбадахинь— Югослави—энэ нэгэдэлдэ оролсоногүй. Зүгөөр, иимэ болохолоорнь балканска арадууд тон анхаралтай ба һэргэг хёрхо байха зэргэтэйл гээшэ.

Холбоото Штадуудай Европодо байгуулжа байгаа сэрэгэй нэгэдэлнүүд ба бүлэглэлнүүд Советскэ Союзда ба арадай демократиин оронуудта эсэргүүгээр, харин Азида—Хитадай Арадай Республикада ба тэрээнтэй эбтэй ажаһуудаг арадуудта эсэргүүгээр шэглүүлэгдэнхэй.

Зүгөөр, нэгэдэлнүүд ба бүлэглэлнүүдые байгуулалгаар эхэ хэрэг дүүрэнэгүй.

Мүнөө үедэ үргэлжэлжэ байгаа яаралтайгаар зэбсэгжэлгын аюулые багадхан хэлэжэ болохогүй. США, Англи, Франци болон бусад зарим оронуудта сэрэгэй бюджедүүд айхабтар ехэ болгогдонхой. Холбоото Штадуудай сэрэгэй гаргашанууд бүхы гүрэнэйнь бюджедэй гурбанай хоёр хуби боложо, дайнай урда тээ энэ хэрэгтэ гаргашалагдадаг байһанһаа хэдэ дахин үлүү гаранхай.

США-гэй ехээр хүгжөөгдэһэн промышленностиин мүнөө үеын үйлэдбэриин хэмжээн гол түлэб сэрэгэй захилнуудаар дүүргэгдэдэг байна. Сэрэгэй промышленна продукци тэндэ 20—25 процент хүрэнэ, ондоогоор хэлэхэдэ, энэнь американска промышленностиин бүхы валовой продукциин дүрбэнэй нэгэ хуби шахуу болоно. Тингэбэшье, экономическа кризис ба валовой продукциин бага болохо ябадал США-да өөрынгөө нүлөөе үзүүлжэл байна.

Сэрэгэй захилнууд мэтэ иимэ тогтуурингүй үндэһэн дээрэ оронойнгоо экономикые удаан саг соо барижа болохогүй юм гэжэ мэдэрхээр болоо бшуу. Тингэбэшье, США-гэй зүгһөө уласхоорондын худалдаа наймаае таһалдуулха гэһэн өөрыгөө хорлохо политика ябуулагдаһаар, энэнь американска промышленностиин хүгжэхэ ба үргэдхэгдэхэ бодото харгы замые хаана.

США-гэй правительствын өөрынгөө орониие табадахи жэлээ «онсо байдал» гэдэгтэ оруулаад байһаниинь тушаан болоһон хэрэг бэшэ. Энэ хадаа Трумэнай толгойлдог байһан демократическа партиин правительствын үедэ эхилһэн аад, мүнөөнэй республиканска партиин правительствын үедэ үргэлжэлүүлэгдэжэл байна.

Тэндэ бии болгогдоһон сэрэгэй түгшүүрилтэ оршон байдалые дэмжэхын тула һүүлэй үедэ үшөө ондоо юумэ хэгдэжэ байна. Газетэнүүд ба радиогоор ганса шье дайн сэрэг тухай бэшэ, харин имагтал атомна дайнай бэлэдхэгдэжэ байһан тухай элдэб янзын хөөрэлдөөнүүдые тарааха хорото кампани дэлгэрэнхэй. Энээнэй түлөө эгээн түрүүндэ американска засаг баригшад харюусаха болоно. Эгээл тэдэнэй баадхалгаар атомна дай бэлэдхэхэ тухай асуудалаар Хойто-атлантическа бүлэглэлэй гэшүүдэй зүблөөн үнгэрһэн жэлэй декабриин тэгэндэ Парижда болоһон юм.

Бусадһаа гээгдэхэ дурагүй байжа, гадаадын хэрэгүүдэй зарим нэгэн министрнүүд һүүлэй үедэ атомна дай пропагандалдаг болонхой.

Тиин, бүри һаяхан Хойто-атлантическа нэгэдэлэй Соведээр абтаһан шиидхэбэринүүд «сэрэгэйхидтэ эгээл хэрэгтэй юумыень үгэнэ, тэдэнэр атомна дайнда бэлэдхэхэ зүбшөөл эрниһэн байгаа, иимэ зүбшөөл тэдээндэ үгтэнхэй» гэжэ 1954 оной декабриин 18-да Парижда болоһон пресс-конференци дээрэ Бельгиин гадаадын хэрэгүүдэй министр Спаак һайрхан татажа мэдүүлһэн юм. Энэ зуура дипломатическаар нэгэ бага балартуулан, «атомна зэбсэг хэрэглэхэ тухай ерээдүйн хараа» гэгдэлэг тушаа хэлэхэдээ эшэһэн хэбэртэйгээр иигэжэ мэдүүлбэ: «Тэрэниие абахын тула хэрэгтэй (ондоогоор хэлэхэдэ, атомна зэбсэг хэрэглэхэ шиидхэбэри абаха тухай) эгээн эсэсэй шиидхэбэри ба арга зэбсэгүүд элитээр хэлэгдэжэ болохогүй юм. Энэ хадаа айхабтар шухала сэрэгэй нюуса гээшэ».

Һүүлэй үедэ атомна дайе пропагандалха ябадалда Спаак ба Даллес, тэрээнһээ гадна Редфорд, Грюнтер, Стивенсон гэдэг американска генералнууд, мүн тэрэшэлэн үгэ хэлэхэдэ дуратай англиийска фельдмаршал Монтгомери оролсоһон байна. **(Зал соо шэмээтэй болоно).**

Атомна энергиие амгалан ажалда хэрэглэхэ тухай бүри һаяхан США-гэй гүрэнэй ажал-ябуулагшадай зохёоһон проектнүүд ба хэлэһэн үгэнүүд оройдоол хүн зоной анхаралые ондоо тээшэнь абаашахын тула зорюулагдаһан байгаа гэжэ энээгээрээ тэдэнэр хэлэхые хүсэнэ бэшэ гээшэ гү.

Хэрбээ энэ хараа бодолдо ядахын сагта нэгэ бишыхан үнэн зүб юумэнэй оролсоһон байгаа һаа, энээгээрнь американска гадаадын политикада дабхар хохидол ушаруулагдаха һэн. Нэгэдэхеэр, эгээл иимэ хоёр ондоо хараа шугам баримталалга гээшэ правительстводаа арад зоной найдалгые һуладхадаг юм гэжэ, хоёрдохёор, мүнөө үедэ зарим нэгэн атомна дай номногшодые арад зон хадаа сэрэгэй гол гэмтэдэй шэнэ кандидадууд гэжэ хараха байһаниинь мартаха хэрэггүй. **(Альга ташалга).**

Эдэ бүгэдые хамтаруулан харабал, тодорхойлходо: уласхоорондын худалдаа наймаанай талаар Холбоото Штадуудай байгуулһан олон тоото һаалта хүшүүргэнүүд, сэрэгэй агрессивнэ нэгэдэлнүүд, бусад гүрэнүүдэй газар дайда дээрэ бии болгогдоһон олон тоото сэрэгэй базанууд, яаралтайгаар зэбсэгжэлгэ, атомна дайгаар занаалта хэһэн ябадал — бултадаа Советскэ Союзда, Хитадай Арадай Республикада ба арадай демократиин оронуудта эсэргүүгээр Холбоото Штадуудай ба американска бүлэгтэ оролсоһон гүрэнүүдэй зүгһөө ябуулжа байгаа «хүсэрхэлгын политикые» харуулха хэрэгтэл зорюулагданхай бшуу. «Хүсэ баримталха» политикаар, ондоогоор хэлэхэдэ, баадхан тухирха ба занаалта хэхэ политикаар хэниишьеб айлгаха, хэниишьеб сошордуулха ябадалда элэ бүгэдэ зорюулагданхайл. Энэ бүхы тээлмэрдэн тухашарһан политика американска арадта тон ехэ хохидол үзүүлнэ, Америкын Холбоото Штадуудай гадаадын политикын байдалые бэхижүүлхын тула ямаршье үрэ үгэнэгүй.

США-гэй агрессивнэ бүлэгүүд нэгэтэ бэшэ буруу һүрэһэн байна. Имагтал өөһэдөө атомна зэбсэгтэй байнабди гэжэ тэдэнэр һая болотор һанадаг һэн. Тэдээн сооһоо эгээн холо харадагуудынь атомна зэбсэг үйлэдбэрилдэг болохын тула Советскэ Союзда наада захынь 10—15 жэл хэрэгтэй юм гэжэ дайнай дүүрэһэнэй һүүлээрхи түрүүшын жэлнүүдтэ тоолодог байгаа, харин олонхинь бүришье ехэ саг хэрэгтэй гэжэ тоолодог һэн. Советскэ эрдэмтэд, инженернүүд ба техникүүд, мүн тэрэшэлэн энээндэ сэхэ хабаатай байһан хүнүүд Советскэ гүрэнэй сэсэ ехэ арга боломжотой байһаниие гэршэлһэн үрэ дүнгүүдые богонихон болзор соо туйлаа. Саашадаа бүри юун болооб гэхэдэ, водородно зэбсэгые үйлэдбэрилхэ талаар советскэ хүнүүдэй туйлаһан ехэ амжалтанууд Советскэ Союзые бэшэ, харин Америкын Холбоото Штадуудые гээгдэнги байдалда оруулһан байна. **(Үни удаан үргэлжэлһэн нэрьемэ альга ташалга).**

США-гэй мүнөө үеын гадаадын политика өөрынгөөшье орон дотор хүсэд эбтэйгээр дэмжэгдэнэгүй.

Мүнөө үедэ американска конгрессто республиканска парти эхэнхи һуури эзэлхээ болинхой. Үнгэрэгшэ жэлэй намар болоһон һунгалтануудай һүүлээр американска парламентын олонхи гэшүүдынь демократическа партиин түлөөлэгшэд болоо юм. Энээнтэй дашарамдуулан, 1952 ондо болоһон һунгалтануудай үеэр демократическа партиһаа президентын кандидат болон дэбжүүлэгдэһэн, США-гэй демократическа партиин элитэ ехэ ажал-ябуулагша Стивенсоной хэлэһэн үгэнүүдые харуулбал үлүү болохогүй байна. 1954 оной сентябриин 8-да болоһон демократическа партиин нэгэ суглаан дээрэ американска хэблэлэй мэдээсэһэнэй ёһоор, Стивенсон эгээл иигэжэ хэлэһэн байха юм.

«Заримдаа манай политикые олоной дунда хэһэн мэдүүлгэнүүдһээмнай ба лозунгнуудһаамнай —эгээл эдэ яһала һонирхолтой үгэнүүд ба абаһаар харахада хүнэй дура татамааршье политикаһаа илгаруулхань бэрхэтэй гэжэ би тодоруулааб; бидэнэр, янзань, лозунгнуудһаа үндэһэлһэн политика ябуулна гээшэ хабди — Даллес тэрэниие соносхожол байдаг, харин Ноулэнд хэтэрхэй ехээр лэ галзуурдаг,—иимэ политика ямаршье юумэ элирхэйлдэггүй, мүн ямаршье үрэ үгэдэггүй байна. «Сүлөөлэлгэ», «Чан Кай-шиие зоргоорнь табилга», «эдэбхи үүсхэл буляан абалга», бэеэ хамгаалха талаар хэгдэһэн «шэнэ поход», «айхабтар ехэ харюу сохилто» гэхэ мэтын сэдьхэл хүдэлгэмөөр, эрэлхэг зоригтой эдэ бүхы хашхаралдаануудые таанар мэдэжэ байнат. Манай нүлөө ба нэрэ хүндые бүри ехээр һулаваруулан муудуулһаар лэ, хойно хойноһоо субаад, гэтэн хоргодоһоор тэдэнэр гэр тээшээ гэшхүүлдэг бшуу... **(Энеэдэн).** Вашингтондо болоһон һанаа зоборитой өөһэд хоорондымнай арсалдаанууд манай союзнигуудай урмые хухална, энээниие харахада гомдолтойшог байдаг. Гүрэнэй департаментые, хараха янзада, гэмтээжэ байһан доройтолго бүришье һаа, муу үзэгдэл гээшэ. Манай гадаадын харилсаануудые «зоболонтойгоор дахин хаража үзэхэ» саг мүнөө үедэ ерээ гэжэ мэдүүлхэдээ, гүрэнэй секретарь Даллес арсалтагүй зүб хэлэнэ. «Хэлсээ хэхэ» гэһэн үгын «урбалта хэхэ» гэһэн үгэтэй аб адли удхатай болоод байһан эрхэ байдалда бодомжотойгоор дахин хаража үзэхэ ябадалай болошогүй байһаниинь лэ хэсүү байна». **(Зал соо шэмээтэй болоно).**

Бүри һаяхан президентын кандидат байһан, ушар байдалые һайса мэдэхэ хүнэй американска гадаадын политикада үгэһэн эгээл энэ сэгнэлтые анхаралдаа абамаар байна. Энэ хэлэгдэһэн зүйлнүүдтэ сэхэ хабаатай хүнүүдэй ухаан сэдьхэлдэ ямаршьеб хэмжээгээр эдэ үгэнүүдэй хүрөөл һаа муу бэшэ байгаа. **(Энеэдэн, альга ташалга).**

Гэбэшье, США-гэй гадаадын политикада үгтэһэн энэ сэгнэлтэ бии байһан зүрилдөөнүүдые ба энэ талаар тохёолдоһон бодото оршон байдалые үшөө хүсэдөөр элирхэйлнэгүй гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй.

Үнэн дээрээ политическэ нэгэн зорилготой байдаг ба ажалшадай хоорондын агууехэ интернациональна хани барисаа байгуулдаг дээрэһээ социализмын ба демократиин лагерь тон бэхи байдаг. Тиихэдэ империализмын лагерь гадаадын ба дотоодын зүрилдөөнүүдһээ доройтон һуларжа байдаг. Тиимэһээ эдэ бүгэдэнь гадаадын политическэ хэрэгтэнь заатагүй нүлөөлдэг байна.

Энээн тухай олон жэшээнүүд дээрэһээ энгэжэ болохо байна.

Баримтанууд иимэ байна.

Женевскэ зүблөөе һанаад үзыт. Индо-Хитадта эб найрамдал тогтоохо тухай асуудалаар Франциин, Англиин, Хитадай ба СССР-эй хоорондо хэлсээн тэндэ туйлагдаһан байгаа. Гэбэшье, Хойто-атлантическа блогто оролсодог гурбадахи нүхэсэгшэнь, нэрлэбэл США эдэ хэлсээнүүдтэ гар табиха дурагүй байгаа. Харин удаань Манилада болоһон конференци дээрэ США-гэй, Франциин ба Англиин түлөөлэгшэд зарим тэдыгээр үгээ ойлголсоһон байна. Эндэ Франци ба Англи США-тай нэгэдэжэ, өөһэдынгөө хабаадалсаһан Женевскэ зүблөөн дээрэ баталһан шиидхэбэринүүдтэ эсэргүү зарим ябуулгануудые хэһэн байна бшуу. Тэрэ энэ ушар империалистическэ лагерь дотор бии байһан, элдэб янзаар, заримдаа ехэ, заримдаа бага хүсэтэйгөөр элирэн гарадаг хэдэн олон зүрилдөөнүүдые харуулна бэшэ гээшэ аал. Маниладахи конференци дээрэ нэгэ ёһоной «амжалтые» США-гэй туйлаһан болобошье, Женевскэ зүблөөнэй политическэ үрэ дүнгүүд өөрынгөө удхашанарай талаар Манильска конференциин бирагүйхэн үрэ дүнтэй яажашье сасуулашагүй байһаниинь эли бэшэ аал.

США-гэй ба Англиин правительствонуудай баалалтаар баруун-европейскэ зургаан гүрэн «европейскэ хамгаалгын нэгэдэл» гэдэгые байгуулха тухай договорые 1952 оной хабар майда баталһан байгаа. Гэбэшье, 1954 оной августда энэ договорые французска парламентын буруушаахада, «европейскэ хамгаалгын нэгэдэл» байгуулха түсэб орхигдохо баатай болоһон байна. Энэ договор французска парламент дээрэ буруу һүрөө, юуб гэхэдэ, французска арадай дура зоригой ба французска правительствын һанаашалгын хоорондо тон ехэ зүрилдөөн гараһан байгаа бшуу. Дурсагдаһан баримтые ямараар сэгнэхэ ёһотойб? Империалистическэ лагерь дотор гүнзэгы ехэ зүрилдөөнүүдэй бололог дээрэһээ «европейскэ хамгаалгын нэгэдэл» буруу һүрөө гэжэ хэлэхэ бүхы үндэһэ баримта бии. Энэ хадаа нүгөө талаһаа американска гадаадын политикын агрессивнэ хараа шэглэлэй диилдэн буруу һүрэлгын нэгэниинь байгаа гэжэ мэдэрэнгүй байхын аргагүй.

Тэрэнэй һүүлээр 1954 оной октябриин 23-да парижска хэлсээнүүд гэдэг баталагдажа, Баруун Германиие дахяад зэбсэглэхэ хоёрдохи һэдэлгэ хэгдэһэн байна. Энэ хэрэг эсэс хүрэтэрөө урагшатайгаар бүтэжэ байна гэжэ һанахаар байһан юм, мүн германска милитаризмые һэргээхэ талаар өөһэдынгөө түсэбүүдые бэелүүлхэ хэрэгтээ илалта туйлахамнай гэжэ европейскэ хэдэн гүрэнүүдэй ба США-гэй правительствонууд һанажа байһан юм. Зүгөөр һүүлэй үдэрнүүдтэ французска парламентда маргадаг ябадал дахин үзэгдөө. Энэнь парижска хэлсээнүүдэй тала баригшадта шэнэ бэрхэшээлнүүдые тохёолдуулжа болохо байна. США-гэй хүтэлбэри доро байдаг сэрэгэй-политическэ нэгэдэлэй нэгэ участогта зүрилдөөнүүдэй хурсадаһаниинь энээн дээрэһээ харагдана. Һүүлэй үдэрнүүдтэ Францида болоһон событинууд правительственна кризистэ хүргөө. Энэ хадаа американска гадаадын политикын хараа шэглэлэй дахяад буруутаһые гэршэлжэ үгэнэ.

Америкын Холбоото Штадуудта 1952 оной намар президентскэ һунгалтын болохо үедэ гадаадын политическэ событинуудай ямараар нүлөөлһыень хаража үзыт.

Арадай демократиин оронуудые «сүлөөлхэ» политика гэдэгые тиимэ ехэ зоримгой бэшээр дэмжэдэг байбашье, парламентска һунгалтануудта республиканска партиин илажа гараһаниинь мэдээжэ байна. Энэ «сүлөөлэлгын» политикые республиканецуул демократическа партиин политикада зарим зэргээр зүрюулэн табидаг байһан юм. Тиихэдэ, демократическа партиин олонхид гадаадын политическэ хараа шугамые тиимэ ехээр хэтэрүүлхэгүй гэжэ бодомжолдог байгаа. Энэнь «бэеэ бариинги байха» политика гэжэ нэрлэгдэдэг байна бшуу. Тэд политическэ эдэ хоёр хараа шугамай тала барингшад алишье парти доторнь бии юм.

Гэбэшье, һунгалтын болохын урда тээхэнэ республиканска партиин кандидат Эйзенхауэрэй Корейдэхи дайн байлдаае зогсоохобди гэжэ найдуулһыень мартажа болохогүй. Демократическа партиин түлөөлэгшэ Трумэнай засагые барижа байха үедэ Холбоото Штадууд энэ дай һужэрөөһэн байгаа бшуу. Энэ ушар президентскэ һунгалтын дүнгые гол түлэб шиидхэһэн байна.

Гадаадын политическэ тиимэ хэтэрүү бэшэ хараа шэглэлые баримталдаг дээрэһээ бэшэ, харин Корейдэ дайн байлдаае һужэрөөһэнэйнгөө түлөө харюусалгатай байһан дээрэһээ президентскэ һунгалтын үедэ демокрадууд диилдээ гэжэ тайлбарилха хэрэгтэй. Нүгөө талаһаа, гадаадын политикын бүри агрессивнэ хараа шэглэл соносхоһон дээрэһээ бэшэ, тад һөөргэ, Корейдэхи агрессиие үргэлжэлүүлгэдэ бэшэ, харин Корейдэ дайн байлдаае зогсоолгодо ба эб найрамдалые тогтоолгодо туһалдаг политическэ парти нэгэ хэдэхэн саг соо байһан дээрэһээ республиканецууд президентскэ һунгалтада илаһан байна.

Хойто-атлантическа блок гү, али ямар нэгэн ондоо империалистическэ блогууд ба сэрэгэй бүлэглэлнүүд дотор зүрилдөөнүүдэй бии байһые бидэнэр хараадаа абаха ёһотойбди. Эдэ бүхы бүлэглэлнүүд дотор шэнэ дай һужэрөөлгые түргэдхэхэ үзэл бодолой ехээр гарадаг болобошье, мүн тад һөөргэ ондоо үзэл баримталдаг шэглэлнүүд мүн лэ үзэгдэнэ. Хэрбээ тус тус оронууд дотор иимэрхүү тад ондо ондоо шэглэлнүүдэй хоорондо тэмсэлэй болодог байгаа һаа, блогууд дотор, тэдэнэй өөһэдыншье хоорондо иимэ зүрилдөөнүүд бүришье ехээр гарадаг байна.

Гэхэ зуура тиимэ зүришэлдөөнүүд (энэнь илангаяа шухала байна), уласхоорондын түгшүүрилые һуларуулха ябадалда удхашанартай тэдэ зүришэлдөөнүүд эб найрамдалай түлөө, уласхоорондын харилсаануудые зөөлэрүүлхын түлөө арадай хүлэлөөнэй бүхы оронуудта улам эмхитэйгээр ба эдэбхитэйгээр дэлгэрхэ тума бүри хүсэтэй, бүри түргэн боложо нүлөөлхэ байһыень хараадаа абаха ёһотойбди.

Дурсагдаһан жэшээнүүд империалистическэ лагерьтахи олон тоото зүришэлдөөнүүдтэ хамаадана, мүн тус тус оронуудай хоорондын харилсаануудта,

(Түгэсхэлынь 4-дэхи нюурта)

СССР-эй Верховно совелэй заседани

Депутат В. М. МОЛОТОВОЙ элидхэлэй үргэлжэлэл

зарим правительствонуудай политикада, миллионернүүдэй ба миллиардернүүдэй дура хүсэлһөө гадна, үргэн олон һунгагшадай һанал бодолые тоохо баатай болоһон зарим партинууд доторшье харагдана.

Капиталистическэ тус тус гүрэнүүдэй хоорондо горьтой зүришэлдөөнүүдэй бии байһые, тэрэшэлэн тэдэ оронууд дотор ба капиталистическэ ангинуудта, бүлэгүүдтэ хамаатай зарим партинууд дотор зүришэлдөөнүүдэй бии байһан ушарые советскэ гадаадын политика хараадаа абангүй байха ёһогүй. Эб найрамдал сахилгын ба бэхижүүлгын аша туһада. антидемократическа эээрхэг түримхэй хүсэнүүдые һуларуулан бууруулгын аша туһада тэдэ зүришэлдөөнүүдые ашаглаха зорилготой байнабди.

V. Эб найрамдал бэхижүүлгэ—манай гол шухала зорилго мүн

Бата бэхи эб найрамдалай тала баригшад бидэнэй ба мүн манда эсэргүү талынхидай хоорондо ехэ алгасал гаранхай.

Манда эсэргүү талынхид яаралтайгаар зэбсэглэхэ ябадал эрхилнэ. Тэдэнэр өөһэдынгөө политическэ лагерие бэхижүүлхэ бодомжотойгоор иимэ ябуулга хэхэ һанаатай, теэд тэрэнь үнэндөө тэдэнэй экономическа ба политическэ хүсэнэй зайлашагүй һуларха ба һандарха ябадал тохёолдуулжа байна.

Советскэ Союз эб найрамдалда дуратай политикаяа, бүхы зэбсэгүүдые горьтойгоор хороохо тухай, атомна зэбсэг зайлашагүй хорижолхо тухай, зэбсэгүүдые хороолгын хойноһоо, атомна ба хүниие олоор хюдадаг алибаа ондоо зэбсэг хорижолгын хойноһоо үрэтэй шанга уласхоорондын хиналта тогтоохо тухай дурадхалнуудаа яаралтайгаар зэбсэглэхэ ябадалда эсэргүү шэглүүлэн табина.

Манда эсэргүү талынхид шэнэ дай үүдхэхэ гэжэ оролдоно, тиигээд атомна дайнда бэлэдхэхэ шухала гэһэн пропагандистска шашалдаа һүүлэй үедэ тараажа байнхай. Теэд үргэн арад зонһоо гадна, мүн баян ангинуудай юу хээ мэдэлэг хүнүүдэй зүгһөөшье буруушаагдажа байһан энэ эээрхэг түримхэй политикые тэндэхи арадуудай хэзээшье һайшаахагүйнь лабтай. Манда эсэргүү талынхидай иимэ хараа бодолтой политика ябуулхада, тэндэхиин гүрэнэй ажал-ябуулагшадһаа зарим онсо шалигуудынь орон дотороошье, мүн хилын саанашье өөһэдыгөө бүри эртээр доромжолхо байна.

Советскэ Союз атомна асуудалааршье ташха ондоо хараа бодол баримтална.

Атомна зэбсэг ашаглаха ябадалһаа арсаха тухай, атомай хүсые амгалан зорилгонуудта ашаглаха тухай саг дары хэлсээ баталхые Советскэ правительство Холбоото Штадуудай правительствода дурадхаһан байгаа. Атомна дайн хэзээшье болохогүй гэжэ бүхы дэлхэйн арадуудай этигэнхэй байхынь тулада, атомна зэбсэгэй запасые бүхы оронуудта үгы хэхэ гэһэн Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Соведэй һаянай дурадхалнуудые Советскэ Союз бүрин дэмжэнэ. Тиимэл ушарһаа, атомай хүсэ амгалан ёһоор ашаглаха тухай асуудалаар Уласхоорондын конференци зарлаха хэрэгтэ Советскэ Союз түгэс бэлэн байжа, ехэ эдэбхи гаргана. Атомна зэбсэг үйлэдбэрилгын талаар бэшэ, харин атомай хүсые амгалан тайбан зорилгодо ашаглахын тула мүрысэхые Холбоото Штадуудта дурадханабди. **(Альга ташалга болобо).**

Манда эсэргүү талынхид «хүсэ хэрэглэлгын» политика тухай хашхаралдадаг. Тэдэнэр уурлаха гаарахатаяа хамта, мүн айлгадаг байна. Нервээр һула ба тогтууригүй хүнүүдтэ нүлөөлхэ һанаатайгаар тэдэнэр элдэб заналтануудые хэдэг байха юм.

Советскэ арад тушаа тиимэ таарахагүй аргануудые хэрэглэгшэдэй буруутахань лабтай гэжэ Советскэ правительство тоолоно. Хэрбээ шухала болоо һаань—өөһэдыгөө хамгаалжа шадаха байһыемнай тэдэнэр мэдэхэ зэргэтэй. **(Үни удаан альга ташалга болобо).**

СССР-эй ба США-гэй хоорондохи хүсэнүүдэй илгаан хүсэд эли тодо болонхой гэжэ ойлгомоор болоо.

Бүхы хүнүүдыень, материальна угаа ехэ баялигуудыень, гадаадын бүхы союзнигуудыень хараада абалсан, — тиихэдээ эб найрамдалай политикада ондоо оронуудтахи арад зоной моральна ба политическэ дэмжэлгэ үзүүлдэг байһые хараада абалсан,— мүнөө байһан бодото байдалаарнь Советскэ Союзые абажа Америкын Холбоото Штадуудтай жэшэбэл, энэ оронние дээрэ дурсагдаһан бүхы талаарнь абажа үзэбэл, Советскэ Союзай Холбоото Штадуудһаа хүсөөр бага бэшэ байһаниинь эли болоно. **(Удаан замхашагүй, нэрьемэ альга ташалга болобо).** Холбоото Штадуудайхиһаа холо булюу шанар Советскэ Союзай талада байһыень, мүн эб найрамдал хүсэдэг Советскэ Союз хэндэшье аюул тохёолдуулдаггүй, ондоо гүрэнүүдэй хэрэгүүдтэ хамаархадаггүй, харин бүхы дэлхэйн ажалшадай ба бүхы дарлагдаһан арадуудай ехэтэ һайшаан дэмжэдэг үнэхөөрөө зүб ба үнэн хэрэгые аршалан хамгаалдаг байһыень, энэ хэрэгэй илаха байһыень мартажа болохогүй. **(Нэрьемэ альга ташалга болобо).**

Советскэ Союз ямар дурадхал оруулнаб?

Занаха ба айлган һүрдүүлхэ политика хэнэйшье зүгһөө хэрэглэхэгүйе дурадханабди. Тиимэ политика һайн юумэндэ хүргэхэгүй.

Тэрээнһээ гадна, өөрынгөө хүсэндэ үнэхөөр этигэдэг хүнүүд дай хэхые хүсэхэгүй байха гэжэ бодонобди. Өөрынгөө хүсэндэ этигэдэг, өөрынгөө ерээдүйн хэрэгтэ этигэдэг хүнүүдтэ дайн хэрэггүй байна бшуу.

Дэлхэйн шэнэ дай үүдхэхэ зорилготой али бүхы хорото аашын агрессортэ муугаар дүүрэхэнь зайлашагүй. Юундэб гэхэдэ, мүнөө ушар ёһоо угаа тодоор ойлгон мэдэрһэн, бүхы советскэ хүнүүдтэл адляар өөрынгөө хэрэгэй үнэн зүбтэ этигэһэн хэдэн зуугаад миллион хүнүүд иимэ хорото муухай агрессие эсэслэн үгы хэтэрээ тэмсэхэнь лабтай.

Шэнэ агрессиһээ хэды ехээр хохидобошье, «дэлхэйн цивилизаци» хосорхо бэшэ, харин шуһа шэнгэһэн империалистическэ уг унгитай, үхэн хосорхо сагайнь ерэһэн, өөрынгөө эээрхэг түримхэй ябуулгын түлөө буруушаагдаһан, мүн баһа ажалшадые, дарлагдаһан арадуудые мүлжэдэгэйнгөө түлөө буруушаагдаһан, үни үжэжэ үмхирһэн ниитын системэ хосорхо байна. **(Үни удаан альга ташалга болобо).**

Советскэ Союзай гадаадын политикань ниитын элдэб системэнүүдэй зэргэ оршон байжа болохо тухай ленинскэ принципүүдые үндэһэ болгоно. Арадуудай энхэ тайбан, амар амгалан ажаһуухые хүсэдэг тула, тэдэ принципүүдые аршалан хамгаалнабди.

Зэргэ оршон байлгын эрхэ байдалда түүхын бүхэли үе соо эб найрамдалай, арадуудай сүлөөгэй, оронуудай хоорондын амгалан харилсаануудай, хүн түрэлтэнэй соёл болбосоролойнь саашадаа амжаха арга боломжонуудай хангагдаха байһан тулада, эдэ принципүүдые аршалан хамгаалнабди.

Зэргэ оршон байха тухай ленинскэ принципүүдые баримталдагбди. Эдэ принципүүдые баримталдаг ушарнай юуб гэхэдэ, социализмын хүсэндэ этигэдэг, коммунизм байгуулха үнэн зам шэлэжэ абаһандаа этигэдэг байнабди. **(Нэрьемэ, үни удаан альга ташалга болобо. Булта хүл дээрээ бодобод).**

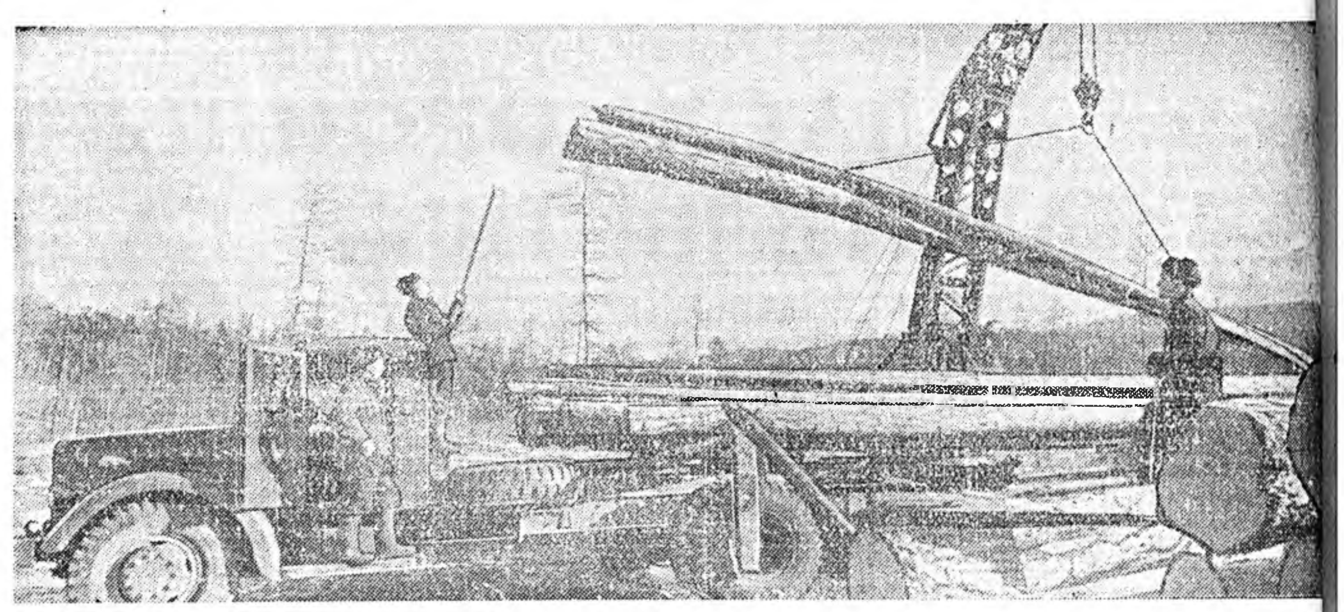

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Баруун Тарбагатайн леспромхозой Халсанай модошод автомашинада модо ашажа байна.

М. Минеевэй фото

Түрүү леспромхозой модошод

Халсан пунктын начальник Николай Николаевич Костин иигэжэ хөөрэнэ: «Халсанай модошод хэлэһэн үгэдөө заал һаа хүрэдэг заншалтай. Үнгэрһэн жэлэйнгээ даалгабарние тэдэнэр болзорһоонь хоёр һара урид дүүргэжэрхёо һэн. Тиихэдэ леспромхознай бүхыдөө 50 гаран мянган кубометр модо түсэбһөө гадуур бэлэдхэжэ шэнэ жэлые угтаа».

Халсан гэжэ пункт тиимэ ехэ бэшэ юм. Гэбэшье, энэ багахан коллектив ажалай ехэ амжалта туйлаһан байна. Тэрэнэйнгээ түлөө ВЦСПС-эй ба СССР-эй ой модоной промышленностиин министерствын дамжуулгын Улаан тугта хүртэһэн байгаа.

Хэдэхэн жэлэй саана гар хюрөө һүхэ хоёр модошодой эгээл шухала зэмсэгынь байдаг һэн,—гэжэ пунктын начальник нүхэр Костин хөөрэнэ.—Мүнөө тад ондоо болонхой. Модые унагаахаһаа эхилээд, гэшүүһыень сэбэрлэхэ, таллуулха хүдэлмэринүүд дууһан техникын хүсөөр хэгдэнэ.

Энэ пунктда мүнөө «Л-20» гэжэ шэнэ лебёдкын агрегадуул, «К-5» маркын электрохюрөөнүүд, мүн гэшүүһэ отолхо электрохюрөөнүүд олоор хэрэглэгдэнэ. Эдээнэй ашаар модо унагааха, таллуулха хүдэлмэринүүд гүйсэд механизацилагдажа, ажалай бүтээсэ һураггүй дээшэлээ.

—Модошодоймнай хүдэлмэридэ үшөө шэнэ юун бииб гэхэдэ, бидэнэр ажалаа цикличностиин графигаар эмхидхээбди,—гэжэ нүхэр Костин хэлэхэ зуураа, энэ аргые хэрэглэхэдээ ямар бэрхэшээлнүүдтэй ушарһанаа, тэдэ бэрхэшээлнүүдые хайшан гэжэ дабаһанаа һонирхолтойгоор хөөрэнэ.

Эндэ эгээн түрүүн мастер Миланцевай участогай хүдэлмэри цикличностиин графигта оруулагдаһан байгаа. Тус участок хоёр лебёдкотой байһан юм. Шэнэ аргаар ажалаа эмхидхэхэһээ урид Петр Карбановай лебёдкодо 9 хүн даалгагдаһан байһан һаа, мүнөө табан хүн хүдэлмэрилнэ. Тиихэдэ Лебедевэй лебёдкодо 9 хүнһөө гурбаниинь ондоо ажалда оронхой. Мүн дээдэ склад дээрэшье үсөөхэн хүнүүд хүдэлмэрилдэг болоо.

Шэнэ аргаар ажаллаһанай түрүүшын үдэрнүүд һайшаалтай дүнгүүдые харуулаа. Модо унагаагшад графигһаа уридлан ябадаг болоо. Гэшүүһэ сэбэрлэгшэдшье тэдээнһээ хожомдодоггүй байба. Модо таллуулга дээрэ хүдэлмэрилдэг трактористнуудай модонуудые дээдэ складта таһалдуулангүй асардаг болоһон дээрэһээнь эндэ хүдэлмэрилэгшэд нэгэ жэгдээр ажалладаг юм. Тэдэнэр асарагдаһан лэ модонуудые сортолон тайража, штабельда ябталка.

Уданшьегүй мастер Коноваловай участок цикличностиин графигта оруулагдаһан байгаа. Энэ аргые хэрэглэһэнэй ашаар модо бэлэдхэл урданайхиһаа нэгэ хахад дахин дээшэлээ һэн.

—Мүнөө манай участогта үшөө нэгэ түрүү арга хэрэглэгдэнэ,—гэжэ мастер Коновалов хөөрэнэ. Урдань унагааһан модые тэндэнь гэшүүһэнһээнь сэбэрлээд, тайраад дээдэ склад хүрэтэр таллуулдаг байгаабди. Мүнөө унаһан модые гэшүүһэтэй утазандань дээдэ склад хүрэтэр шэнэ аргаар таллуулдаг болоҗо, тайрагдаһан үзүүр, гэшүүһыень түлишэдэ хэрэглэхэ арга олдоно. Шэнэ технологиие нэбтэрүүлһэнэй ашаар гэшүүһэ сэбэрлэхэ хүдэлмэриие дууһынь дээдэ складта хэдэг болоҗо, модо унагааха, гэшүүһыень сэбэрлэхэ таллуулха хүдэлмэринүүдэй хоорондо таһалдал гарахаяа болиһон байна. Гэшүүһэнүүдые суглуулжа галдаха хүдэлмэри үгы болоо. Эдэ хүдэлмэринүүд мүнөө дээдэ складта үсөөн хүдэлмэришэдөөр хэгдэнэ. Гадна, урдань гэшүүһэ сэбэрлэлгые һүхөөр хэдэг байһан һаа, мүнөө утаэшэтэй түхэреэн электрохюрөө хэрэглэгдэжэ, энэ хүдэлмэриин бүтээсэ һураггүй дээшэлээ.

Мастернууд Миланцев, Коновалов хоёр өөһэдынгөө участогуудай хүнүүд тухай ехэ һонирхолтойгоор хөөрэнэ.

— Манай участогуудта нормоёо дүүргэдэггүй хүнүүд үгы. Хэн хэнэй нэгэ үдэр нормоёо дүүргэнгүй үлөө хадань, юундэ, ямар шалтагаанһаа энэ нүхэрнай дүүргэбэгүйб гэжэ тэрэ үдэшэндөө зүбшэдэгбди,—гэжэ эдэ мастернууд хэлэнэ. Эдэ үгэнүүдые шагнажа байхада эндэ кадрнууд тухайда ёһотой партиина анхарал оролдолго хандуулагдадаг байна гэжэ мэдэхээр. Модо бэлэдхэл дээрэ урдань ажаллажа үзөөгүй хүнэй эндэ ерэхэдэ модошод тэрэниие мэргэжэлтэй болгохо гэжэ оролдодог заншалтай.

Цикличностиин графигаар ажаллахада модо бэлэдхэлэй хүдэлмэриин бүхы процессууд хоорондоо нягта холбоо барисаатайгаар, таһалдалгүйгөөр хэгдэнэ бшуу. Жэшээнь, участогай нэгэ электрохюрөөгэй хүдэлхэеэ болёо һаань, бэшэ хүдэлмэринүүд графигай ёһоор ябахаяа болино. Тиимэһээ механизмуудые һаатуулангүйгөөр хүдэлгэхэ, хүн бүхэн өөрынгөө хүдэлмэриие нарииаар дүүргэхэ ёһотой. Халсанай модошод эгээл иимээр ажаллана.

Шэнэ аргые хэрэглэмсээрээ эдэнэр нэгэ жэгдээр, ашаг олзотойгоор ажалладаг болошоо гэхэдэ буруу болохо. Зарим хүнүүд хуушанайхяараал ажаллабал дээрэ гэжэ хэлсэдэг һэн. Түрүүшээр графигтаа орожо ядан ниилээд олон бэрхэшээлнүүд дабагдаа. Уданшьегүй шэнэ аргын үлэмжэ һайн, бүтээсэ ехэтэй байһаниинь элиржэ хүдэлмэришэд ехэ урмашаа бэлэй. Механизаторнууд график таһалдуулбал харюусаха байһанаа мэдэрэн өөһэдынгөө ажалые шангадхана. Тиимэһээ трактор, машинануудаа саг соонь тоһодохо, заһабарилха шухала. Мүн үйлэдбэриин командирнуулшье хүдэлмэридөө харюусалгатайгаар хандадаг, хиналта шалгалтаяа ш... гадхаһан байна. «Л-20» гэжэ ш... лебёдкын ерэмсээр энэ техни... шудалхын түлөө бүхы участогу... техническэ һуралсал эмхидхэ... һэн. Леспромхозой главна инже... нүхэр Бузин участогуудай мас... нуудтай тусхай һуралсал эхи... байна.

«Л-20» лебёдко хадаа хүсэ ... тэй агрегат юм. Энэ агрегат элект... хюрөөнүүдтэ ток үгэлэг, канад... модо таллуулдаг, тэдэниие тайр... гэшүүһэ сэбэрлэхэ хюрөөнү... мүн ток үгэдэг байна. Богонёор ... лэбэл, унагаахаһаа эхилээд, ш... бельда ябталалга хүрэтэр модо ... лэдхэлэй хүдэлмэри булта меха... зацилагдаһан байха юм. Инже... Бузин занятияа үнгэргэхэдөө эдэ... хы операцинуудай хайшан гэжэ... дэдэг тухай мастернуудта ойлгом... тойгоор заажа үгэһэн байгаа. ... ханизаторнууд уданшьегүй энэ ... никые хүдэлгэжэ шададаг бо... Энээнэй ашаар модо бэлэдхэл д... ажалай бүтээсэ ехээр дээшэ... эхилээ. Ажалай бүтээсэ тогтоо... һон хэмдээ хүрөөд, улам дээш... һэн. Механизаторнууд Ковале... Карбанов болон бусад даалгаба... үлүүлэн дүүргэдэг болоһон байн...

Пунктын модошодой комплек... бүтээсэ эрид дээшэлээ. Тэрээ... хамта хүдэлмэришэдэй салин хү... нэмээ, илангаяа механизатор... ехэ мүнгэ абадаг болоо.

Цикличностиин графигаар аж... ладаг комплексно бригадану... даалгабаряа үлүүлэн дүүргэгш... тоо улам олошорно. Трактор... Егельский, Костылянин гэ... «КТ-12» маркын тракторaap ха... соогоо 50 кубометр модо таллу... Электрохюрөөшэд Карбанов, Х... ков болон бусад үдэр соо 100 ку... метр модо бэлэдхэжэ, нормоёо ... үлүүлэн дүүргэнэ.

Шэнэ аргаар хоёр һара соо аж... лаһанай һүүлээр Халсанай модо... дой хамтын суглаан болоо һэн.

— Шэнэ аргын үлэмжэ һайн ... һаниие таанар булта хараба, ... гээшэт. Бидэнэр үнгэрһэн жэ... 20 мянган кубометр модо түсэ... гадуур үгөөбди. Тиимэһээ энэ ... пэсэ һуладхангүй һунгалтын үд... шэнэ амжалтаар угтаха ёһотой... —гэжэ нүхэр Костиной хэлэхэдэ ... дошод «һарынгаа түсэбые хоёр ... хад дахин дүүргэхэбди» гэлд... Энэ суглаан дээрэ модошод ду... дунданудаа элирүүлэн хур... шүүмжэлхэ зуураа, модо бэлэ... лэй хүдэлмэриие улам саашад... түргэдхэхэ, табадахи табанж... һүүлшын жэлэй түсэбые бол... һоонь урид дүүргэхэ байһанаа ... дүүлээ һэн.

Мүнөө Халсанай модошод февр... һарынгаа түсэбые дүүргэнхэй. ... мэһээ байгша һарын эсэс хүр... үшөө нэгэ тиимэ түсэб дүүр... байһаниинь лабтай.

Н. Хазагаев

Хүндэтэ хэрэг бэелүүлхэеэ хүдөө мордобод

Партиин уряагаар хүдөө гаража, малажал дээрэ ажаллаха гэжэ шиидэһэн залуу патриодуудые үдэшэлгэдэ зорюулагдаһан митинг Улан-Удэ городой Соведүүдэй талмай дээрэ болобо

... Үдэрэй 11 час багаар Соведүүдэй нэгэдэхи Байшан тээшэ басагад, хүбүүд олоороо ошоно. Байшангай доодо дабхарта хүн зон сугларжал байба. Тэдэнэй дунда партиин уряагаар республикынгаа колхозуудай ниитын малажал дээрэ хүдэлмэрилхэеэ ошохые хүсэгшэд, тэдэниие үдэшэхээ ерэһэн хани нүхэдынь, түрэлхидыншье бии. Зал соо сугларагшадай шэг шарайда баяр баясхалангай тэмдэг үзэгдэнэ. Тиигэншьегүй яаха һэм! Тэдэнэр хадаа хүдөө ажахын эгээн шухала участогта ошохоо байна бшуу. Хирэ хирэ болоод лэ сугларагшадай дундаһаа «Ши хаана ошохоор шиидээбши?», «Би Баргажан ошохом». «Би Кяхта ошохом» гэһэн үгэнүүд дуулдана. Уданшьегүй үдэрэй арбан хоёр час болобо, хүнүүд газаашаа гаража талмай дээрэ сугларна. Духовой оркестрын ирагуу хүгжэмэй аялга хүнэй сэдьхэл хүдэлгэн зэдэлнэ.

Залуу патриодуудые аян замдань мордуулгада зорюулагдаһан митинг ВЛКСМ-эй обкомой нэгэдэхи секретарь нүхэр Н. Бутуханов нээбэ. Республикын хүдөө ажахын министрые орлогшо нүхэр Ламброзодо түрүүшын үгэ үгтэбэ. Советскэ арадай ажаһуудалые саашадань хэлбэришэгүйгөөр һайжаруулхын түлөө Коммунистическэ парти ба Советскэ правительство саг үргэлжэ оролдодог гэжэ нүхэр Ламброзо хэлэнэ. Энэ оролдолгонь һаяхан боложо үнгэрһэн партиин ЦК-гэй январска Пленумэй тогтоол соо үшөө дахин элеэр харагдана. Бүхы советскэ хүнүүдтэй хамта манай республикын ажалшад партиин табиһан зорилгые бодото дээрэнь бэелүүлхэ байһанаа мэдүүлнэ. Хүдөө ажахын бүхы һалбариие эрид хүгжөөхэ тухай Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин табиһан гайхамшагта зорилгые бодото дээрэнь бэелүүлгэдэ манай ороной залуу патриодууд-комсомолецууд урданайхидаал адли түрүү зэргэдэ ябана.

Мүнөөдэр эндэһээ түрүүшын зуу гаран хүбүүд, басагад колхозуудта мордохонь. Элдэнэй жэшээгээр Улан-Удэ городһоо үшөө хэдэн зуугаад патриодууд хүдөө гараха байһаниинь дамжаггүй.

Удаань комсомолка Энесса Кашинада үгэ үгтэнэ. Нүхэр Кашина «Кооператор-комсомолец» гэжэ олзоборилгын артельдэ ажалладаг байгаа. Городой залуушуулай хүдөө гаража байхадань нүхэр Кашина «бишье хүдөөдэ ажаллаха ёһотойб» гэжэ шиидэһэн байна. Мүнөө тэрэ Мухаршэбэрэй аймагта ошобо.

—Бидэнэр колхоздо ошоод, малажалай фермэ дээрэ хүдэлмэрилхэ зуураа малай ашаг шэмэ үгэлгые дээшэлүүлхын түлөө бүхы хүсэеэ гаргахабди, — гэжэ тэрэ мэдүүлнэ.

Ленинэй орденто паровозо-вагонно заводой хүдэлмэришэн нүхэр Астраханцев богони аад, сэдьхэл хүдэлгэмэ үгэ хэлээ.

«Малажалай продуктнуудые үйлэдбэрилгэ ехэдхэхэ тухай» партиин ЦК-гэй Пленумэй тогтоолдо харюу болгон колхозой ниитын малажал дээрэ хүдэлмэрилхөөр ошохо гэжэ шиидэһэн залуу басагад — комсомолка Февралева, комсомолка Ухова гэгшэд үгэ хэлэхэ зуураа, комсомольско зоригжолтойгоор бэрхэшээлнүүдые шууд дабан гарахабди, —гэжэ сугларагшадые найдуулна.

Ниитын малажал дээрэ хүдэлмэрилхэеэ ошохоо байһан залуушуулые республикын колхознигуудай ехэ хүндэтэйгөөр угтан абахаар хүлеэжэ байһан тухай Ториин аймгүйсэдкомой түрүүлэгшын орлогшо нүхэр Чимитцыренов хэлэбэ. — Танай һайнаар, бүтээсэ ехэтэйгээр ажаллаха бүхы арга боломжо хүдөөдэ бии. Нэн түрүүн таанар хүдөө ажахын түрүүшүүлтэй һайнаар танилсаха байнат. Тэдэнэй дүй дүршэлые шадамараар хэрэглэбэл, амжалта туйлаха байһантнай найдамтай,—гэжэ нүхэр Чимитцыренов мэдүүлбэ.

Митингын эсэстэ ВЛКСМ-эй Улан-Удын горкомой секретарь Г. Басаев дэлгэрэнгы үгэ хэлэжэ, малажал дээрэ хүдэлмэрилхөөр хүдөө гарахаяа байгаа залуу патриодуудай саашадаа ехэ амжалта туйлахыень уряалба.

Хоккейгээр городой түрүү һуури эзэлхын түлөө

«Байкал» обществын стадион дээрэ хоккейгээр городой түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөнэй ээлжээтэ уулзалга болобо.

Эндэ «Динамо» ба «Байкал» обществын командануд уулзаа.

Динамынхид нүгөөдүүлэйнгээ ворота руу нэгэ бүмбэгэ сохижо оруулаад, тоо нээбэ. Энээгээр мүрысөөнэй түрүүшын хахад дүүрээ.

Мүрысөөнэй хоёрдохи хахадта Байкалайхид бүхы хүсэеэ элсүүлэн эмхитэй һайнаар наадаа. Тиин наадан 3 : 3 тоотойгоор, тэнсэлгээр дүүрэбэ.

Түрүүшын уулзалгануудай дүнгэй ёһоор абажа боломоор 12 очкоһоо 11 очко абаһан «Байкал» обществын команда түрүү һуури эзэлбэ. ПВЗ-гэй «Локомотив»—2-дохи, «Динамо» —3-дахи һууринуудые эзэлээ.

Һаяар мүрысөөндэ хабаадаһан командануудай хоёрдохи уулзалгануудынь захалха. Е. Николаев.

ШАТАР

Һурагшадай турнир

Мухаршэбэрэй аймагай Сагаан-Шулуутайн долоон жэлэй һургуулида эдир шатаршадай мүрысөөн үнгэргэгдэбэ. 7-дохи классай һурагша Мэлс Балдаев мүрысөөндэ хабаадалсаһан 16 һурагшадые баранинь шүүжэ, нэгэдэхи һуури ... лээ.

Ф. Заболот...
Д. Номин...

Редакторай орл...
Ө. Г. ГОМБО...

МҮНӨӨДЭР КИНО ТЕАТРНУУДТА

Опера ба балетэй театрта—балет «Лебединое озеро» (20 часта).

«ПРОГРЕСС» кинотеатрта—«Герои Шипки» (10 ч. 30 м., 13 ч., 20 ч. 20 м. ба 22 ч. 35 м.), хилын саанахи шэнэ фильм (15 ч. 30 м. ба 18 ч. 10 м.).

ХРОНИКА» кинотеатрта—«Царевна—Лягушка» (10, 11 ба 12 ч.), «По щучьему велению» (13, 14 ч. 30 м.), «Земля» ... 17 ч. 30 м., 19 ч., 20 ч. 30 м. ба 2...

«ЭРДЭМ» кинотеатрта—«Детский ...ник» (10 ч. 30 м.), «Ганга» (12 ч. 3... 16 ч. 30 м., 18 ч. 30 м. ба 20 ч. 3... «Приключение Робин-Гуда» (14 ч. 3... ба 22 ч. 10 м.).

Адрес редакции: г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 26. Телефоны редакции: редактора — 46-32, заместителя редактора—32-74, отв. секретаря — 27-37, партийной жизни, сельского хозяйства — 47-59, пропаганды и переводов — 35-14. культуры и быта, промышленности — 35-11, местной информации и писем — 24-74. Для междугородных переговоров — 16.

Н—00377. Типография отдела издательств и полиграфической промышленности Министерства культуры БМАССР. Зак. № 73...